

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

MARDİN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2024 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Ekim 2025

Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00

www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr

İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ	1
2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU	8
3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU	9
4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI	9
5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	10
6. DENETİM GÖRÜŞÜ	12
7. DENETİM BULGULARI	12
8. EKLER	77

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Personel Bilgileri	3
Tablo 2: 2024 Yılı Ödenekleri ile Bütçe Giderleri	4
Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri	5
Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Giderleri	6
Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri	6
Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri	7
Tablo 7: Abone Bilgileri	15
Tablo 8: 6360 sayılı Kanun'la Mahalleye Dönüşen Köylere İlişkin Abone Bilgileri	18
Tablo 9: Düzenli Şekilde Okunmayan Sayaç-Abone Bilgileri	20
Tablo 10: Kullanımdaki Sayaç Bilgileri	22
Tablo 11: Faturalandırılan ve Arıtılan Atık Su Miktarı (m3)	25
Tablo 12: 2024 Yılı Su Birim (m3) Maliyeti - Satış Tarifesi	28
Tablo 13: Su Kayıp Verileri	30
Tablo 14: Abone İşleri D.B Su Açma - Kapama İş Emirleri	33
Tablo 15: Abone İşleri D.B Sayaç Değişimi - Kaçak Su İş Emirleri	34
Tablo 16: Abone İşleri D.B (Tüketime Dayalı Kaçak Su Kullanımı)	35
Tablo 17: Abone İşleri D.B (Tüketime Dayalı Olmayan Kaçak Su Kullanımı)	35
Tablo 18: OSB Atıksu Numune Analiz Sonuçları	40
Tablo 19: Katı Atık Tesisi Çöp Sızıntı Suyu Analiz Sonuçları	40
Tablo 20: Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Kimyasal Oksijen İhtiyacı Analiz Sonuçları	40
Tablo 21: Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Azot Analiz Sonuçları	40
Tablo 22: Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Fosfor Analiz Sonuçları	41
Tablo 23: İnşaat/Şantiye Abone Borç Bilgileri	49
Tablo 24: En Az (3) Fatura Dönemine Ait Borcu Bulunan Aboneler	55

Tablo 25: 31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Kurum Borç Stoku	61
Tablo 26: Yağmur Suyu ve İslah Edilen Dere Hat Uzunlukları	64
Tablo 27: Geçmiş Yıllarda Yapılan Yağmur Suyu Yatırım Harcama Tutarları	64
Tablo 28: Belediyelere Aktarılacak ÇTV Payları	70
Tablo 29: Daimi İşçilerin İzin Bilgileri	72
Tablo 30: 2024 Yılı Personel Gider Oranı Cetveli	75

KISALTMALAR

A.Ş.	: Anonim Şirket
BKKR	: Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KÖP	: Kirlilik Önleme Payı
MARSU	: Mardin Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
SCADA	: Gözetleyici Kontrol ve Veri Toplama Sistemi
TL	: Türk Lirası

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Taşınmazlara İlişkin Kayıt ve Değer Tespit İşlemlerinin Tamamlanmaması

B. Diğer Bulgular

1. İçme Suyu ve Atık Su Bağlantısı Bulunan Bazı Kişilerin Abonelik Sözleşmelerinin ve Güvence Bedellerinin Bulunmaması, T.C. ya da Vergi Kimlik Numaralarının Bilinmemesi

2. İçme Suyu ve Atık Su Abonelikleri Tesis Edilmemiş Mahalleler Bulunması

3. Üst Üste İki ve Daha Fazla Dönemde Sayacı Okunmayan, Faturalandırma Yapılmayan Abonelerin Bulunması

4. Kullanım Süresi Dolan Su Sayaçlarının Yenilenmemesi

5. Faturalandırılan Atık Su Miktarı ile Artılan Atık Su Miktarı Arasında Önemli Farklılık Bulunması

6. Su Tarifesinin Belirlenmesinde Maliyet Hesabının Doğru Yapılmaması, Tarifelerin Maliyetin Altında Belirlenmesi

7. Su Kayıplarının Önlenmesine Yönelik Çalışmaların Tamamlanmaması

8. Su Açma/Kapama ve Sayaç İşlemleri, Kayıp ve Kaçak Önleme, Kaçak Su Kullanımı Tespitlerine İlişkin İş, İşlem ve Faaliyetlerinin Etkin Olarak Yürütülememesi

9. Organize Sanayi Bölgesi Atık Suyu ile Katı Atık Tesisi Çöp Sızıntı Suyunun Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Kanalizasyon Hattına Ön Arıtma Yapılmaksızın Deşarj Edilmesi

10. Kurum Tarafından Kullanılan Sondaj Kuyularının Ruhsatsız Olarak Faaliyet Göstermesi, Kuyuların Faydalı Tüketim Miktarlarının Bilinmemesi

11. Endüstriyel Atık Su Üreten İşletmelerin Çoğunluğunun Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı Olmaksızın Faaliyette Bulunması ve Kirlilik Önlem Payının Hesaplanmaması

12. İnşaat/Şantiye Abonelerinin Takibinin Yapılmaması, Söz Konusu Abonelerden Kaynaklı Vadesi Geçmiş Borçların Tahsil Edilmemesi

13. Kamu Kurumlarından Vadesi Geçmiş Su, Atık Su Alacaklarının Tahsil Edilmemesi
14. Zamanında Ödenmeyen Alacaklara İlişkin Yasal Takip İşlemlerinin Başlatılmaması
15. İç Denetçi Kadrolarının İhdas Edilmemesi ve İç Denetçi Çalıştırılmaması
16. İçme Suyu ve Atık Su Hatları ile Tesislerin ve Diğer Şebeke Unsurlarının SCADA Sistemi ile İzlenmemesi
17. Kamulaştırmasız El Atma İşlemi Nedeniyle Dava Konusu Olan Taşınmazlara İlişkin Mahkeme Kararları Neticesinde İdarenin Mülkiyetine Geçen Taşınmazların Tescil İşlemlerinin Yapılmaması
18. Borçlanma Sınırının Aşılması
19. Yağmur Sularının Uzaklaştırılması İle İlgili Önemli Bir Yatırım Yapılmaması, Yağmur Suyuyla İlgili Geçmiş Yıllarda Yapılan Harcamaların İlgili Belediyelerden Tahsil Edilmemesi
20. Araç Kiralama İhalelerinde Rekabeti Engelleyci, İhaleye Katılımı Azaltıcı Şartlara Yer Verilmesi
21. Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısında Eksikliklerin Bulunması
22. ÇTV Paylarının ve Gecikme Zamlarının Büyükşehir Belediyesine ve İlçe Belediyelerine Aktarılmaması
23. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullanılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması
24. MARSU'da Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Müfettiş ve Müfettiş Yardımcılığı Kadrolarına Atama Yapılmaması
25. Şirket Personeli Dahil Personel Giderlerinin Mevzuatta Belirlenen Sınırın Üzerinde Olması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Mardin Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (MARSU), Bakanlar Kurulunun 13/03/2014 tarih ve 2014/6072 sayılı kararı ile kurulmuştur. MARSU Genel Müdürlüğü, Mardin Büyükşehir Belediyesine bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kuruluştur.

Bakanlar Kurulu kararının yayımlandığı tarihten sonra çalışmalarına başlayan Genel Müdürlük, 20/05/2014 tarihi itibariyle teşkilatlanmasını tamamlayarak hizmete başlamıştır.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile hizmet sınırları, il mülki sınırlarına genişletilmiştir. Mardin Büyükşehir Belediyesinin il mülki sınırları içerisinde bulunan tüm ilçe ve mahalleler MARSU Genel Müdürlüğünün hizmet alanı kapsamındadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde mahalli idare; yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idare olarak tanımlanmıştır. Buna göre MARSU da bağlı idare olarak mahalli idare olup 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek 5'inci maddesinde yer alan; *"Bu Kanun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanır."* hükmü gereğince MARSU faaliyetlerini 2560 sayılı Kanun'da belirtilen esaslar dahilinde yürütmektedir.

Genel Müdürlüğün görev, yetki ve sorumlulukları 2560 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; ana başlıklar itibariyle Genel Müdürlüğün yetki, görev ve sorumlulukları şunlardır:

İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve

onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesisin kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon idaresinin hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmektir.

Diğer yandan, mahalli idarelerin görev ve sorumluluklarının takibinde İçişleri Bakanlığı ile birlikte Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Mahalli idarelerin; denetim ve soruşturma faaliyetleri İçişleri Bakanlığının, bu idarelerin iş ve işlemlerine dair mevzuatla verilen görevlerin ve hizmetlerin, takibi gibi faaliyetler ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının (Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün) yetkisindedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

2560 sayılı Kanun'da su ve kanalizasyon idarelerinin organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetçiler ve Genel Müdürlük olarak sayılmıştır.

Bahsi geçen Kanun'un 4'üncü maddesine göre Mardin Büyükşehir Belediye Meclisi, MARSU Genel Kurulu olarak görevli ve yetkilidir. Ayrıca Genel Kurul, Mardin Büyükşehir Belediye Başkanının görüşülmesini önerdiği işleri görüşüp karara bağlar.

Yönetim Kurulu, bir başkanla beş üyeden oluşur. Büyükşehir Belediye Başkanı Yönetim Kurulunun başkanıdır. Belediye Başkanının bulunmaması halinde, Genel Müdür Yönetim Kuruluna başkanlık eder. Genel Müdür ile genel müdür yardımcılarında hizmette en eski olanı, hizmette eşitlik halinde yaşlı bulunan Yönetim Kurulunun tabii üyesidirler. Yönetim Kurulunun diğer üç üyesi Büyükşehir Belediye Başkanının teklifi ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanının onayı ile atanır.

Daire başkanları, teftiş ve kontrol kurulu başkanı ve 1'inci hukuk müşaviri genel müdürün teklifi, yönetim kurulunun kararı ve büyükşehir belediye başkanının onayı ile müdürler, teknik elemanlar, avukatlar, müfettişler ve doktorlar genel müdürün teklifi üzerine yönetim kurulu kararı ile Su ve Kanalizasyon İdaresinin diğer personeli genel müdür tarafından atanmaktadır.

MARSU Genel Müdürlüğü personeline ilişkin bir diğer düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49'uncu maddesinde yer almaktadır. Buna göre norm kadro ilke ve standartları Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken kararlaştırılır ve kurum norm kadroları bu ilke ve standartlar çerçevesinde belediye meclisi kararıyla belirlenir.

MARSU Genel Müdürlüğünde çalışan memurlar 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olup sözleşmeli personel ise 657 sayılı Kanunu'nun 4/B maddesi ile 5393 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesine göre çalıştırılabilmektedir. İşçiler 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunlarına ve 696 sayılı KHK kapsamında çalıştırılanlar da 696 sayılı KHK ile 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunlarına tabi olup tüm personelin sosyal güvenlik işlemleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca gerçekleştirilmektedir.

Genel Müdürlük hizmetlerinin yerine getirilmesinde memur, sözleşmeli personel ve işçiler çalıştırılmaktadır. Çalıştırılan personele ilişkin bilgiler tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo 1: Personel Bilgileri

Personel İstihdam Türü	İhdas Edilmiş Norm Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
------------------------	---------------------------------	-------------------

Memur	532	90
Sözleşmeli Personel		81
Kadrolu İşçi	258	64
Geçici İşçi	350	238
Toplam	1140	473
696 Sayılı KHK Uyarınca Çalıştırılan Personel		198

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 4'üncü maddesinde mahalli idare; yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idare olarak tanımlanmıştır. Buna göre Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MARSU) bağlı idare olarak Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulduğundan bir mahalli idare olup 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.

5018 sayılı Kanun'un 12'nci maddesine göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde mahalli idareler bütçeleri de sayılmış olup mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesi olarak tanımlanmıştır.

Mahalli idareler bütçe işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda yer alan bütçe ilkeleri doğrultusunda, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirmektedir.

Kurumun 2024 Yılı Ödenekleri ile Bütçe Giderleri tutarı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 Yılı Ödenekleri ile Bütçe Giderleri

E-Kod1	Giderin Türü	Geçen Yıldan Devreden Ödenek (TL)	Bütçe ile Verilen Ödenek (TL)	Ek Ödenek (TL)	Eklenen / Düşülen Ödenek (TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Bütçe Gideri Toplamı (TL)	İptal Edilen Ödenek (TL)	Ertesi Yıla Devreden Ödenek (TL)
01	Personel Giderleri	0,00	255.799.000,00	0,00	13.718.415,33	242.080.584,67	203.080.708,50	38.999.876,17	0,00
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	0,00	26.467.000,00	0,00	5.000.000,00	31.467.000,00	24.445.841,08	7.021.158,92	0,00
03	Mal ve Hizmet	0,00	1.135.851.563,00	0,00	77.772.359,87	1.213.623.922,80	818.168.305,36	395.455.617,51	0,00

	Ahım Giderleri								
04	Faiz Giderleri	0,00	2.501.052,00	0,00	-343.561,54	2.157.490,46	111.028,50	2.046.461,96	0,00
05	Cari Transferler	0,00	6.771.000,00	0,00	6.000.000,00	12.771.000,00	9.666.549,51	3.104.450,49	0,00
06	Sermaye Giderleri	0,00	282.150.002,00	0,00	14.250.000,00	267.900.002,00	159.317.132,42	108.582.869,58	0,00
07	Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
08	Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
09	Yedek Ödenek	0,00	60.460.383,00	0,00	60.460.383,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam		0,00	1.770.000.000,00	0,00	0,00	1.770.000.000,00	1.214.789.565,37	555.210.434,63	0,00

MARSU'nun 2024 mali yılı bütçesi ile 1.770.000.000,00-TL ödenek öngörülmüştür. Yıl içinde 1.214.789.565,37-TL bütçe gideri yapılmış, 555.210.434,63-TL ödenek iptal edilmiştir.

MARSU'nun 2024 yılı Bütçesi "(A) Ödenek Cetvelinde" 1.770.000.000,00 TL ödenek, "(B) Gelirlerin Ekonomik Sınıflandırılması" cetvelinde ise 1.000.000.000,00 TL gelir tahmini öngörülmüş olup gider bütçesindeki ödenek toplamı ile gelir bütçesinde tahmin edilen gelir toplamı arasındaki fark, Finansmanın Ekonomik Sınıflandırılması Cetvelindeki borçlanma ile gösterilen 770.000.000,00 TL ile giderilmiş olup bütçe denkliliği sağlanmıştır.

Kurumun 2024 Yılı Bütçe Gelirleri tutarı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
03- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	684.065.400,00	336.761.237,28	-1.128.409,16	335.632.828,18	49,06
04- Alınan Bağış ve Yardımlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
05- Diğer Gelirler	315.934.600,00	457.981.819,00	-98.555,755	457.883.263,25	144,93
06- Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
08-Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
09- Red ve İadeler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	1.000.000.000,00	794.743.056,28	1.226.964,91	793.516.091,37	79,35

Su satış gelirlerinin beklenenin altında olmasından dolayı 03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri %49,06, 05- Diğer Gelirler %144,93 oranında gerçekleşmiştir. Buna göre 2024 yılındaki toplam net bütçe geliri ise %79,35 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Kurumun 2024 Yılı Bütçe Giderleri tutarı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Giderleri

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe Toplam Ödeneği (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	242.080.584,67	203.080.708,50	83,88
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	31.467.000,00	24.445.841,08	77,68
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.213.623.922,80	818.168.305,36	67,41
04- Faiz Gideri	2.157.490,46	111.028,50	5,14
05- Cari Transferler	12.771.000,00	9.666.549,51	75,69
06- Sermaye Giderleri	267.900.002,00	159.317.132,42	59,46
07- Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00
08- Borç Verme	0,00	0,00	0,00
09- Yedek Ödenekler	0,00	0,00	0,00
Toplam	1.770.000.000,00	1.214.789.565,37	68,63

Buna göre 2024 yılında bütçe giderleri %68,63 seviyesinde beklenenin altında gerçekleşmiştir.

İdarenin bütçe gelirleri ve giderlerinin ekonomik sınıflandırmaya göre son üç yıllık seyri ve 2023 yılının 2022 yılına, 2024 yılının 2023 yılına göre değişim yüzdeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2022-2024) Seyri

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2024 Yılı (TL)	2023-2022 Değişim Oranı (%)	2024-2023 Değişim Oranı (%)
Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	132.490.297,34	260.471.589,32	336.761.237,28	96,59	29,28
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	6.628.978,50	13.329.056,75	0,00	101,07	-
Diğer Gelirler	141.323.739,83	268.671.069,32	457.981.819,00	90,11	70,46
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	280.443.015,67	542.471.715,39	794.743.056,28	93,43	46,50
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	-1.059.970,40	-2.272.149,60	-1.226.964,91	114,35	-45,99
Net Toplam	279.383.045,27	540.199.565,79	793.516.091,37	93,35	46,89

Tablodaki veriler dikkate alındığında, 2024 yılında bütçe gelirleri toplamı 2023 yılına göre 253.316.525,58-TL'lik (%46,89) artış göstermiştir. Bu çerçevede; Teşebbüs ve Mülkiyet

Gelirleri gelirlerinde 260.471.589,32-TL (%29,28) ve Diğer Gelirlerde 189.310.749,68-TL (%70,46) tutarındaki artışlar toplam artış üzerinde belirleyici olmuştur.

Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2021-2023) Seyri

Bütçe Giderinin Çeşidi	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2024 Yılı (TL)	2023-2022 Değişim Oranı (%)	2024-2023 Değişim Oranı (%)
Personel Giderleri	41.854.119,77	99.994.946,85	203.080.708,50	138,91	103,09
SGK Devlet Prim Giderleri	6.621.140,69	12.931.061,05	24.445.841,08	95,30	89,04
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	439.299.977,96	597.947.812,78	818.168.305,36	36,11	36,82
Faiz Giderleri	1.380.443,65	2.021.140,98	111.028,50	46,41	-94,50
Cari Transferler	2.271.291,94	4.756.858,25	9.666.549,51	109,43	103,21
Sermaye Giderleri	131.740.357,92	119.002.985,19	159.317.132,42	-9,67	33,87
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,0	0,00	0,00
Toplam	623.167.331,93	836.654.805,10	1.214.789.565,37	34,26	45,19

MARSU'nun bütçe giderleri toplamı 2024 yılında 2023 yılına göre 378.134.760,27-TL (%45,19) artmıştır. Gider kalemleri incelendiğinde; 2024 yılında personel giderlerinin 103.085.761,65-TL (%103,09), sosyal güvenlik kurumlarına devlet prim giderlerinin 11.514.780,03-TL (%89,04), mal ve hizmet alım giderlerinin 220.220.492,58-TL (%36,82), cari transferlerin 4.909.691,26-TL (%103,21) ve sermaye giderlerinin 40.314.147,23-TL (%33,87) arttığı, faiz giderlerinin ise -1.910.112,48-TL (%94,50) oranında azaldığı görülmektedir.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın MARSU'nun faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı Faaliyet Gideri 1.683.396.533,10-TL, Faaliyet Geliri 2.001.777.115,69-TL olup Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu ise 477.146.952,90-TL olarak gerçekleşmiştir.

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi' nin (MARSU) muhasebe kayıt işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Mahalli idarelerin hesap planı, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 46'ncı maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibariyle belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan hesaplardan oluşmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan

herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilidir.

Mahalli idarelere ait detaylı hesap planları, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle ilgili Bakanlıklarca hazırlanmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 484 ve 485'inci maddeleri uyarınca; mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanır ve belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Kamu İdaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütölüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu

idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından yeterli ve etkili bir iç kontrol sisteminin kurulması gerekmektedir.

Kanun uyarınca; Belediye başkanları üst yönetici vasfı ile kendi kurumlarının stratejik planlarının ve bütçelerinin makro düzeydeki plan ve programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, mali yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, yürütülmesi ve izlenmesinden sorumludurlar ve bu sorumluluğun gereklilikleri harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirilecektir. Yeterli ve etkili bir kontrol sisteminin oluşturulabilmesi için; mesleki değerlere ve dürüst yönetim anlayışına sahip olunması, malî yetki ve sorumlulukların bilgili ve yeterli yöneticilerle personele verilmesi, belirlenmiş standartlara uyulmasının sağlanması, mevzuata aykırı faaliyetlerin önlenmesi ve kapsamlı bir yönetim anlayışı ile uygun bir çalışma ortamının ve saydamlığın sağlanması bakımından üst yöneticileri ile diğer yöneticiler tarafından görev, yetki ve sorumluluklar göz önünde bulundurulmak suretiyle gerekli önlemler alınmalıdır.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır.

İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç kontrol standartları" başlıklı 5'inci maddesinde, iç kontrol standartlarının, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Maliye Bakanlığı tarafından belirlenip yayımlanacağı, kamu idarelerinin malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlü bulunduğu, Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce, görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikle işlemlere ilişkin standartlar belirlenebileceği belirtilmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile de iç kontrolün; "kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme" bileşenleri temelinde, standartlar ve sağlanması gereken genel şartlar belirlenmiş ve bu alandaki çalışmaların hazırlanacak eylem planları ile izlenmesi öngörülmüştür.

Bu çerçevede İdarenin iç kontrol sistemi; anılan Tebliğ'de yer verilen kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme bileşenleri esas alınarak değerlendirilmiştir.

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir. İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır. Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası, belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur. Hassas görevlere ilişkin prosedürler belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış olup içerik açısından mevzuata uygundur. İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır. İç kontrol riski çalışmaları mevcuttur ancak tam olarak tamamlanmamıştır. Risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır. İdare tarafından yetki devri mevzuata uygun yapılmıştır. İdarede yapılan görevlendirmelerde, görevlendirmeler farklı kişiler arasında dağıtılmış olup, "görevler ayrılığı" prensibine uyulmuştur. İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri belirlenmemiştir. Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur. Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır. İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi, yılda en az bir kere değerlendirilmemekte İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun olmaması nedeniyle raporlanmamaktadır. Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır. İç denetim biriminin iç kontrol sistemine ilişkin iç denetim çalışması mevcut değildir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğünün 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Taşınmazlara İlişkin Kayıt ve Değer Tespit İşlemlerinin Tamamlanmaması

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanması gereken taşınmaz kayıt formlarının ve icmal cetvellerinin düzenlenmediği ve MARSU adına tapuda kayıtlı taşınmazların değerlendirme çalışmalarının tamamlanmadığı görülmüştür.

Taşınmazların yönetimi, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 44, 45, 47 ve 60’ncü maddelerinde düzenlenmiştir. 5018 sayılı Kanun kapsamında olan kurum ve kuruluşların mülkiyetinde, yönetiminde ve kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ve icmallерinin düzenlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere bu Kanun’un 44, 45 ve 60’ncü maddelerine dayanılarak hazırlanan “Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına

İlişkin Yönetmelik” 13.09.2006 tarih ve 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik’in “Kayıt ve kontrol işlemleri” başlıklı 5’inci maddesine göre kamu idareleri, mevcutlarla birlikte içinde bulunulan yılda çeşitli yollarla edinilen ve elden çıkarılan taşınmazlarını, miktar ve değer olarak takip etmek amacıyla kayıt altına alacaklardır.

Taşınmazların hangi değerler üzerinden kayıt altına alınacağı ise yine 5’inci maddede açıklanmış olup buna göre “Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazların” maliyet bedeli, bu taşınmazlardan maliyet bedeli belirlenemeyenlerin ise rayiç değer üzerinden kayıtlara alınacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak bu taşınmazlardan maliyet ve rayiç bedeli belirlenemeyen taşınmazlar ile tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar başlığı altında yer alan taşınmazlardan sadece ekonomik olarak değerlendirmeye konu olanlar ile kamusal ihtiyaçlarda kullanılan taşınmazların, orta malları ve genel hizmet alanları başlığı altında yer alan taşınmazların ve de Bakanlık tarafından iz bedeli ile takip edilmesine karar verilen taşınmazların iz bedeli üzerinden kayıtlara alınacağı düzenlenmiştir.

Aynı Yönetmelik’in “Kayıt Şekli” başlıklı 7’nci maddesine göre kamu idarelerine ait taşınmazlar için “Tapuda Kayıtlı Olan Taşınmazlar Formu”, “Tapuda Kayıtlı Olmayan Taşınmazlar Formu” ve “Sınırlı Ayni Haklar ile Kişisel Haklar ve Tahsis Formu”nun düzenlenmesi gerekmektedir. Kamu idarelerinin taşınmaz kayıt ve kontrol işlemleriyle görevli birimlerince hazırlanan bu formlar taşınmaz icmal cetvelleri hazırlamak üzere mali hizmetler birimine gönderilir. Mali hizmetler birimince bu formlar konsolide edilerek bu Yönetmelik’in ekinde (Ek 7) bulunan örneğe uygun şekilde taşınmaz icmal cetvelleri oluşturulur.

Yine Yönetmelik’in Geçici 1’inci maddesinde maliyet bedeli veya rayiç değerler üzerinden muhasebe kayıtlarına alınacak olan taşınmazların bu değerler üzerinden kayıtlara alınıncaya kadar emlak vergi değerleri üzerinden kayıtlarının yapılacağı; fiili envanterlerinin emlak vergi değeri üzerinden en geç 30.09.2014 tarihine kadar tamamlanarak Yönetmelik ekinde yer alan formlara ve cetvellere kaydedileceği; bu taşınmazlara ait bilgilerin muhasebe kayıtları yapılmak üzere muhasebe birimine gönderileceği, muhasebe biriminin de bu taşınmazları 01.10.2014 tarihinde muhasebe kayıtlarından çıkarıp fiili envanter üzerinden kayıtlara alacağı belirtilmiştir.

2014 yılında tamamlanan taşınmaz ve muhasebe kayıtları sonrası yine Yönetmelik'in Geçici 1'inci maddesinde "(...) Yönetmeliğin 5 inci maddesine göre yapılması gereken işlemler 31/12/2017 tarihine kadar tamamlanır" denilerek maliyet bedeli veya rayiç değer üzerinden kayıtlara alma işlemi için tamamlama tarihi öngörülmüştür. Dolayısıyla 31.12.2017 tarihine kadar tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli veya rayiç değeri üzerinden kayıtlara alınması gerekmektedir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 187'nci maddesinde de taşınmazlar hakkında Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümleri doğrultusunda, bu maddede belirtilen esaslara göre işlem yapılacağı belirtildikten sonra Yönetmelik'in 188 ile 193'üncü maddeleri arasında taşınmaz varlıklara ilişkin işlemler muhasebe ilkeleri doğrultusunda açıklanmıştır. Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri doğrultusunda MARSU'da yapılan incelemede, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanması gereken Taşınmaz Kayıt Formları ile İcmal Cetvellerinin düzenlenmediği, tapuda kayıtlı olan taşınmazların değer tespit çalışmalarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, taşınmazlara ilişkin kayıt ve değer tespit çalışmalarının tamamlandığı, tapuda kayıtlı taşınmazlar için değerlendirme çalışmalarının yapıldığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla muhasebe kayıtlarına esas teşkil edecek olan envantere yönelik söz konusu formlar ve icmal cetvellerinin düzenlenmemesi, tapuda kayıtlı bulunan taşınmazlar için değerlendirme işlemlerinin tamamlanmaması sonucunda 2024 yılı Bilançosu, Maddi Duran Varlıklar Hesap grubunun, 250 Arazi ve Arsalar Hesabı, 251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri hesabı, 252 Binalar Hesabı ile 253.01 Tesisler Hesabı itibarıyla doğru ve güvenilir bilgi sunmadığından konu ile çalışmaların yerine getirilmesi gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İçme Suyu ve Atık Su Bağlantısı Bulunan Bazı Kişilerin Abonelik Sözleşmelerinin ve Güvence Bedellerinin Bulunmaması, T.C. ya da Vergi Kimlik Numaralarının Bilinmemesi

İçme suyu ve atık su bağlantısı bulunan kişilerden bazılarının abonelik sözleşmelerinin bulunmadığı, T.C. ya da vergi kimlik numaralarının bilinmediği, bu nedenle icra takip işlemlerinde güçlükler yaşandığı görülmüştür.

Belediye Su ve Kanalizasyon Hizmetlerinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in "*Başvuru sahibinden bilgi ve belge istenmesine ilişkin hususlar*" başlıklı 5'inci maddesinde; ilk su aboneliği, ilk atık su aboneliği ile bu aboneliklere ilişkin devir ve kapama işlemleri ile diğer su abonelik hizmetleri sırasında başvuru sahiplerinden istenilecek bilgi ve belgelere ilişkin hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiş, başvuru sahiplerinden T.C. kimlik numaraları ve diğer kimlik bilgilerini belediye veya bağlı kuruluşla yaptıkları sözleşmede belirtmelerinin isteneceği ilgili maddenin ilk fıkrasının (a) bendinde ifade edilmiştir.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin; "*Abone olma koşulları ve uygulama esasları*" başlıklı 9'uncu maddesinde, su kullanılan yerde suyu fiilen tüketen ve atık su üreten gerçek veya tüzel kişilerin su ve kanalizasyon hizmetlerinden faydalanmak için idareye başvurarak abone sözleşmesi yapmalarının şart olduğu, "*Abone teminatı*" başlıklı 35'inci maddesinde de her aboneden abonelik sözleşmesi yapımı sırasında teminat alınacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri gereği; içme suyu ve atık su bağlantısı bulunan kişilerle abonelik sözleşmesi yapılarak ilgili kişilerin T.C./vergi kimlik numaralarının sözleşmelerde belirtilmesi, abonelerden abonelik sözleşmesi yapımı esnasında güvence bedeli alınması gerekmektedir.

Aşağıdaki tabloda; MARSU Genel Müdürlüğü'nün hizmet verdiği, ancak abonelik sözleşmesi ve güvence bedeli bulunmayan, T.C. ya da vergi kimlik numarası bilinmeyen abone sayıları ilçeler bazında gösterilmiştir. Tabloda da gösterildiği üzere, kurumun 31.12.2024 tarihi itibarıyla T.C. ya da vergi kimlik numarası bilinmeyen abonelerden olan tahsil edilmemiş su ve atık su alacak tutarı toplamı 15.661.353,75 TL, söz konusu alacaklara ilişkin gecikme zammı tutarı ise 11.603.355,94 TL'dir.

Tablo 7: Abone Bilgileri

İlçe	Abone Sayısı (Tüm)	Sözleşmesi Olmayan Abone Sayısı	Abone Teminatı (Güvence Bedeli) Olmayan Abone Sayısı	Sözleşmesi Olan Ancak T.C. Kimlik No'su / Vergi No'su Bilinmeyen Abone Sayısı	T.C. Kimlik No'su / Vergi No'su Bilinmeyen Abone Sayısı
Artuklu	53.777	5.883	13.501	Bilinmemektedir.	4.601
Dargeçit	7.886	1.141	3.933	Bilinmemektedir.	628
Derik	5.328	533	2.175	Bilinmemektedir.	1.079
Kızıltepe	43.070	1.531	7.889	Bilinmemektedir.	2.213
Mazıdağı	5.448	842	1.598	Bilinmemektedir.	149
Midyat	37.543	808	12.054	Bilinmemektedir.	2.989
Nusaybin	27.158	3.824	5.260	Bilinmemektedir.	1.791
Ömerli	4.861	3	1.167	Bilinmemektedir.	281
Savur	6.270	624	1.744	Bilinmemektedir.	734
Yeşilli	2.716	1.205	1.429	Bilinmemektedir.	166
Toplam	194.057	16.394	50.750	Bilinmemektedir.	14.631
31.12.2024 Tarihi İtibarıyla TC Kimlik No'su / Vergi No'su Bilinmeyen Abonelere İlişkin;				Alacak Tutarı Toplamı (TL)	15.661.353,75
				Gecikme Zammı Tutarı Toplamı (TL)	11.603.355,94

Kamu idaresince; abonelik sözleşmesi bulunmayan kişilere yönelik çalışmalar sonucu tespit edilen sayının düşürüldüğü, bunların bir kısmının sözleşmelerinin tamamlandığı, konuya ilişkin çalışmaların devam ettiği, abone teminatı olmayan kişilerin teminatlarının tamamlanmasına yönelik çalışmaların sürdürüldüğü, T.C. ya da vergi kimlik numarası bilinmeyen abonelere yönelik tespit ve güncelleme çalışmalarına başlandığı ifade edilmiştir.

Abonelik sözleşmeleri düzenlenirken T.C. ya da vergi kimlik numaraları ile güvence bedellerinin alınmaması, borçlu ve/veya yasal temsilcileri hakkında yürütülecek icra takip işlemlerinde (güncel adres tespiti ve tebligat gibi konularda) gecikme ve güçlüklerin yaşanmasına sebebiyet vermekte, alacakların zamanında tahsil edilememesi riskini ortaya çıkarmaktadır. Söz konusu risklerin ortadan kaldırılması ve kurum alacaklarının tahsilinin hızlandırılması amacıyla abonelik sözleşmesi olmayan kişilerin tespit edilerek sözleşmelerinin yapılması, sözleşmelerinde T.C. ya da vergi kimlik numarası ile teminat eksikliği bulunan abonelerin de söz konusu eksikliklerinin ivedilikle giderilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: İçme Suyu ve Atık Su Abonelikleri Tesis Edilmemiş Mahalleler Bulunması

İdarece içme suyu ve atık su hizmeti sağlanan bazı mahallelerde abonelik tesis işlemlerinin halen tamamlanmadığı görülmüştür.

İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği'nin "*Su kayıplarını azaltmak üzere alınacak tedbirler*" başlıklı 7'nci maddesinde idarelerin içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki idari ve fiziki su kayıplarının önlenmesi ile sistemin izlenmesi ve kontrolü için Yönetmelik uyarınca çıkarılacak Teknik Usuller Tebliği'nde belirtilen yöntemleri uygulayacağı ifade edilmiştir.

Bu kapsamda yayımlanan Tebliğ'in "*Abonelik işlemleri*" başlıklı 30'uncu maddesinde; idarelerin hizmet vermekle yükümlü olduğu tüm gerçek ve tüzel kişilerin abone olmak, sayaç taktırmak ve sayacı işler durumda muhafaza etmekte idareyle birlikte sorumlu olduğu, idarelerin abonesiz ve sayaçsız su kullanımını önlemek maksadıyla gerekli çalışmaları yapacağı, abonelerin; kimlik, adres, iletişim, sayaç numarası, sayaç markası, sayaç çapı, sayaç boyu, sayaç damga tarihi, sayaç sınıfı, sayaç endeksi, sayaç çalışma prensibi ve sayaç çarpanının mutlaka kayıt altına alınacağı, mevcut kayıtlarda güncelleme yapılacağı, adres kayıtlarının ulusal adres veri tabanındaki parametrelere uygun olarak tutulacağı, abonelik tesis edilirken suyun kullanım şekline ve kullanıcıya göre abone türlerinin belirlenerek sisteme giriş yapılacağı düzenlemelerine yer verilmiştir.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MARSU) Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin "*Abonelerin gruplandırılması ve tarife uygulaması*" başlıklı 7'nci maddesinde de uygulanacak tarifeler ve uygulama esasları açıklanmıştır. Yönetmelik'in "*Kırsal abone tarifesi*" başlıklı 31'inci maddesinde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin, 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmiyedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun Geçici 1'inci maddesi gereğince Kanun kapsamında tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen beldelerdeki abonelerde buldukları abone türündeki en düşük tarifenin %50'si, köylerde ise % 25'i şeklinde ve Kanun'un öngördüğü süre ile sınırlı olmak üzere uygulanacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik'in "*Kaçak su kullanımı*" başlıklı 46'ncı maddesinde de idarenin tasarrufundaki yeraltı veya yerüstü su kaynaklarından, tesislerinden, su taşıyan boru hatlarından, şube yolundan abone olmaksızın ya da abone olduğu halde kayıt dışı sayaçla, kayıtlı sayacı işletmeyecek şekilde ya da sayaçsız olarak herhangi bir teknik düzenle su alma işinin kaçak su kullanımı olduğu, bu şekilde su kullanan kişiler hakkında kaçaksu kullanımlarının tutanakla tespit edilip kaçak su tahakkuku yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri gereği; kurumun hizmet alanı içerisinde su ve atık su hizmeti sunduğu kişilere yönelik abonelik ve sayaç takma işlemleri başta olmak üzere

abonelerin ve sayaçlarının takibine ilişkin her türlü iş, işlem ve faaliyetin yerine getirilmesi, bu kapsamda 6360 sayılı Kanun'la mahalleye dönüşen köy statüsündeki yerlerde de söz konusu işlemlerin aynı şekilde yürütülerek bedelsiz ve/veya kaçak su tüketiminin önlenmesi gerekmektedir.

Tablo 8: 6360 sayılı Kanun'la Mahalleye Dönüşen Köylere İlişkin Abone Bilgileri

İlçe	Köy (Mahalle) Sayısı	Abonelik İşlemleri Tamamlanmış Köy (Mahalle) Sayısı	Abonelik İşlemleri Tamamlanmamış Köy (Mahalle) Sayısı
Artuklu	64	36	28
Dargeçit	35	27	8
Derik	72	12	60
Kızıltepe	162	46	116
Mazıdağ	49	23	26
Midyat	54	49	5
Nusaybin	63	24	39
Ömerli	43	41	2
Savur	35	35	0
Yeşilli	9	6	3
Toplam	586	299	287

6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte köy tüzel kişiliği sonlandırılarak mahalleye dönüşen ve MARSU Genel Müdürlüğünün hizmet alanı içerisine alınarak su ve atık su hizmeti sunulan köylerdeki kişilerin abonelik işlemlerine ilişkin 31.12.2024 tarihli durumu yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablodan, 6360 sayılı Kanun'la mahalleye dönüşen köylerde kurumun su ve atık su hizmetlerinden faydalanan kişilerin abonelik işlemlerinin söz konusu köylerin 287'sinde tesis edilmediği anlaşılmaktadır.

İdarece; köyden mahalleye dönüşen yerleşim yerlerindeki abonelik tesisi çalışmalarının devam ettiği, çalışmaların yeterli insan kaynağı ihtiyacının karşılanması ile birlikte daha kısa sürede tamamlanacağı ifade edilmiştir.

Kurum hizmet alanı içerisinde bulunan ve yukarıdaki tabloda abonelik iş ve işlemlerinin henüz tamamlanmadığı belirtilen mahallelerdeki kişilere yönelik su ve atık su abonelik tesisi ve sayaç takma iş ve işlemlerinin, mevzuatın öngördüğü çerçevede ve mümkün olan en kısa süre içerisinde tamamlaması gerekmektedir.

BULGU 3: Üst Üste İki ve Daha Fazla Dönemde Sayacı Okunmayan, Faturalandırma Yapılmayan Abonelerin Bulunması

İçme-kullanma suyu ve/veya atık su bağlantısı bulunan kişilerden bazılarının sayaçlarının üst üste iki ve/veya daha fazla dönemde okunmadığı, ilgili dönemlere ilişkin faturalandırma yapılmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde;

"Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.

Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler."

Düzenlemeleri yer almaktadır.

Kanun'un "Gelirlerin toplanması sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde "Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur." hükmüne yer verilmiş, "Malî hizmetler birimi" başlıklı 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde de "İlgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek" mali hizmetler biriminin görevleri arasında sayılmıştır.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin;

"Tahakkuk ve tahsilat" başlıklı 13'üncü maddesinde "MARSU Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulu Kararı ile su tüketimi tahakkuk ve tahsilâtlarını üst sınırı 3 ayı geçmeyen dönemlerde yapar. Sürelerin saptanmasında Genel Müdürlük yetkilidir."

“Dönemsel tahakkuk” başlıklı 14’üncü maddesinde ise “Her abonenin tükettiği su ve atık su miktarı, sayaçları periyodik bir şekilde okunup, bir önceki okuma ile arasındaki fark alınarak tahakkuklara esas alınacak abone tüketimi bulunur. Su tüketim bedeli, atık su bedeli, bakım ücreti ve diğer yasal alacaklar gösterilerek yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk yapıp, fatura düzenlenerek süresi içerisinde tahsil edilir.”

Denilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerine göre; üst yöneticiler sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden sorumlu olup bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirmekle yükümlüdürler. Mali hizmetler birimi de Kanun’un 60’ıncı maddesi gereği gelirlerin tahakkuk ve tahsilatına ilişkin işlemlerin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur. Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği’nin ilgili hükümlerine göre de; su tüketimi tahakkuk ve tahsilatlarının üst sınırı (3) ayı geçmeyen dönemlerde yapılması, abonelerin tükettiği su ve atık su miktarlarının, sayaçların periyodik şekilde okunarak bir önceki okuma ile güncel okuma arasındaki farkın esas alınması suretiyle tespit edilmesi, su tüketimi, atık su, bakım ücreti ve diğer yasal alacakların yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk ettirilerek faturalarda gösterilen süreler içerisinde tahsil edilmesi gerekmektedir.

Aşağıdaki tabloda; MARSU Genel Müdürlüğünün hizmet verdiği su ve/veya atık su abonelerinden sayaçları periyodik şekilde okunmayan abone sayıları gösterilmiş olup (3) ila (12) dönem üst üste sayaç tüketim bilgisi okunmayan toplam abone sayısının 26.800 [(3) dönem üst üste okunmayan abone sayısı 4.557, ..., (12) dönem üst üste okunmayan abone sayısı 11.726], (2) dönem üst üste okunmayan abone sayısının ise 32.346 gibi çok daha yüksek bir sayı olduğu, sayaç tüketim bilgileri okunamayan söz konusu aboneler için faturalandırma ve tahakkuk işlemlerinin yapılamadığı görülmüştür.

Tablo 9: Düzenli Şekilde Okunmayan Sayaç-Abone Bilgileri

Üst Üste Sayaç Okunmayan Dönem Sayısı	Abone Sayısı
2	32.346
3	4.557
4	3.409
5	1.197
6	480

7	3.709
8	212
9	368
10	860
11	286
12	11.726
3-12 Arası	26.804

İdarece söz konusu hususa ilişkin olarak verilen cevapta, yıllar içerisinde abone sayısındaki artışa rağmen sayaç okumayla görevli personel sayısında değişik sebeplerle azalma yaşandığı, sayaçları okunamayan abonelerin okuma işlemlerinin yeterli insan kaynağı ihtiyacının karşılanması ile birlikte gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir.

Aboneler tarafından tüketilen/kullanılan su ve atık su miktarlarının, Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri ve kurum yönetimince alınan kararlar gereği sayaçların periyodik şekilde okunması suretiyle tespit edilerek faturalandırılması, kurum gelirlerinin yürürlükteki tarifelere göre ve Yönetmelik'le belirlenen azami sürelerde tahakkuk ettirilerek süresi içerisinde tahsil edilmesi, gelirlerin tahakkuk ve tahsiline ilişkin iş ve işlemlerde 5018 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine riayet edilmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Kullanım Süresi Dolan Su Sayaçlarının Yenilenmemesi

İl genelindeki aboneler tarafından kullanılan ve kullanım/periyodik muayene süresi dolan sayaçların periyodik muayenesinin/değişiminin idarece zamanında yapılmadığı, kullanımdaki sayaçlardan damga yılı idarece bilinmeyen çok sayıda sayaç bulunduğu görülmüştür.

Elektrik, Su ve Gaz Sayaçları Muayene Yönetmeliği'nin “*Periyodik muayene*” başlıklı 8'inci maddesinde;

“(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki sayaçların periyodik muayene süresi EK-1’de belirtilmiştir. Periyodik muayene süresi, tarih olarak değil yıl olarak izlenir ve yıl içerisinde hangi tarihte damgalanmış olursa olsun damgalandığı yıl birinci yıl olarak sayılır. Kalan süre, damgalandığı yılı takip eden yıldan itibaren hesaplanır.

(5) Periyodik muayene süresi dolan sayaçlar, periyodik muayene süresinin dolduğu yılı takip eden yıl içerisinde kullanıcı tarafından tüketiciden sökülür ve yerine geçerli muayenesi

olan bir sayaç takılır. Aksi takdirde sayacın kullanıcısı hakkında damga süresi geçmiş ölçü aleti kullanma fiilinden dolayı Kanunda belirtilen idari işlemler uygulanır.

(7) Periyodik muayenede;

a) Sayacın damgasının olmadığı veya damgasına müdahale edildiğinin ya da damga süresinin geçtiğinin tespit edilmesi halinde muayene işlemine devam edilir.

b) Sayaca müdahale edildiğinin, fiziki bütünlüğünün bozulduğunun veya teknik olarak muayeneye uygun olmadığı tespit edilmesi durumunda muayenesine devam edilmez.

c) (a) ve (b) bentleri kapsamında muayeneye alınan sayacın damga süresi geçmiş olarak kullanılıp kullanılmadığına bakılır ve kullanıldığı tespit edilmesi durumunda Kanun uyarınca idari yaptırım uygulanır.

(9) Periyodik muayeneleri sonucunda uygun bulunan sayaçlar, damga planına göre damgalanır.”

Düzenlemelerine yer verilmiştir.

Elektrik, Su ve Gaz Sayaçlarının Muayene Esaslarının (EK-1) “Su Sayacı” başlıklı (B) bölümünün “Periyodik Muayene Süresi” maddesinde de “Su sayaçlarının periyodik muayene süresi 10 yıldır.” denilmiştir.

Elektrik, Su ve Gaz Sayaçları Muayene Yönetmeliği ve eki esasların yukarıdaki hükümleri gereği; Yönetmelik kapsamındaki sayaçların periyodik muayenesinin periyodik muayene süresine (10 yıl) uygun olarak yapılması, periyodik muayenede sayaçların damga süresi geçtiği halde kullanılıp kullanılmadığının kontrol edilmesi, kullanıldığı tespit edilen sayaçlarla ilgili idari yaptırım uygulanması, periyodik muayene sonucu uygun bulunan sayaçların damga planına göre damgalanması, uygun bulunmayanların değiştirilmesi gerekmektedir.

Tablo 10: Kullanımdaki Sayaç Bilgileri

Sayacın Kullanımda Olduğu Süre (Yıl)	Sayaç Sayısı (31.12.2024 Tarihi İtibarıyla)
10	6.319
11	2.060
12	309
13	315
14	529
15	327
16 ve üzeri	1.034

Toplam	10.893
Damga Yılı Bilinmeyen Sayaç Sayısı (31.12.2024 Tarihi İtibarıyla)	91.232

İdareden alınan yukarıdaki tablodaki verilere göre; 31.12.2024 tarihi itibarıyla (10) yıl ve üzeri süreden beri kullanımda olduğu halde periyodik muayenesi yapılmamış 10.893 sayacın bulunduğu, aynı tarih itibarıyla 91.232 sayacın ise damga yılının idarece bilinmediği görülmüştür.

İdarece; bilişim sisteminde damga yılı bilgisi olmayan sayaçların bilgilerinin güncellenmesi çalışmalarının devam ettirildiği, bu kapsamdaki sayaç sayısının azaltıldığı, diğer taraftan; sayaç değiştirme işlemlerine yıl içerisinde yeni sayaç alımlarına da başlanarak devam edildiği, ancak görevli birimdeki çalışanların diğer abone iş ve işlemlerini de yürütmeleri dolayısıyla sayaç değişimlerinin istenilen süratte gerçekleştirilemediği, yeterli insan kaynağı ihtiyacının karşılanması ile birlikte sayaç değiştirme iş ve işlemlerinin daha etkin ve hızlı yürütülebileceği ifade edilmiştir.

İdarece yukarıdaki tabloda gösterilen ve periyodik muayene süresi dolan sayaçların tam ve doğru şekilde ölçüm yapıp yapmadığının, Elektrik, Su ve Gaz Sayaçları Muayene Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri gereği sayaçların muayenesinin yapılarak tespit edilmesi, uygun bulunan sayaçların damgalanması, uygun bulunmayanların değiştirilmesi, damga yılı bilinmeyen sayaçlara yönelik tespit ve periyodik muayene işlemlerinin de geciktirilmeksizin belirli bir takvim planı çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Faturalandırılan Atık Su Miktarı ile Arıtılan Atık Su Miktarı Arasında Önemli Farklılık Bulunması

Kurum tarafından faturalandırılan atık su miktarı ile arıtılan atık su miktarı arasında önemli farklılık bulunduğu görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Görev ve yetkiler" başlıklı 2'nci maddesinin 1'inci fıkrası (b) bendinde "Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya

da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek” İSKİ’nin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

06.01.2017 tarih ve 29940 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atıksu Toplama ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik’in;

“Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinde; ayrık sistemde evsel ve/veya endüstriyel atık suları ayrı, yağmur sularını ayrı; bileşik sistemde ise bütün atık suları birlikte toplamaya, uzaklaştırmaya ve arıtma tesislerine iletmeye yarayan birbirleri ile bağlantılı boru ya da kanallardan oluşan sistem “Kanalizasyon sistemi” olarak tanımlanmış,

“Genel esaslar” başlıklı 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrası (k) bendinde ise, kanalizasyon sistemlerinin planlanması aşamasında ayrık sistemlerin tercih edilmesinin esas olduğu belirtilmiştir.

Benzer şekilde, 23.06.2017 tarih ve 30105 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yağmursuyu Toplama, Depolama ve Deşarj Sistemleri Hakkında Yönetmelik’in;

“Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinde de; atık suyun ve yağmur suyunun iki ayrı kanalla toplanarak uzaklaştırıldığı kanalizasyon sistemi “Ayrık sistem” olarak tanımlanmış,

“Genel esaslar” başlıklı 5’inci maddesinin 1’inci fıkrası (f) bendinde de, sistemin planlanması aşamasında ayrık sistemlerin tercih edilmesi, bu kapsamda bina çatısından gelen yağmursuyu ve yüzeysel sulara ait giderlerin atık su parsel bacasına bağlanmamasının esas olduğu belirtilmiştir.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği’nin 4’üncü maddesinde ise “MARSU Genel Müdürlüğü ile sözleşme yapan gerçek veya tüzel kişiler” “abone”, “evsel, endüstriyel, zirai ve diğer kullanımlar sonucu kirlenmiş ve özellikleri değişmiş sular” “atık su” olarak tanımlanmış olup MARSU Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği’nin 2’nci maddesinde de “atık suların kanalizasyon şebekesine boşaltılmasından veya herhangi bir taşıma aracı ile kanalizasyon şebekesine taşınmasından önce arıtılmaları amacıyla, MARSU Genel Müdürlüğü’nün kuracağı veya atık su kaynaklarından kurulmasını isteyeceği her türlü tesisler” “Arıtma tesisi” olarak tanımlanmıştır.

MARSU Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği’nin 5’inci maddesinde tarife çeşitleri; su, kullanılmış suların uzaklaştırılması, hizmet ve teminatlar ile yaptırımlar tarifesi olarak belirlenmiştir.

Yönetmelik'in "Abone türleri" başlıklı 6'ncı maddesinde; MARSU'nun su ve kullanılmış suların uzaklaştırılması hizmetlerinden birlikte yararlanan abonelerin su ve atık su aboneleri olduğu, bu tip abonelere su satış tarifesi ile birlikte kullanılmış suların uzaklaştırılması tarifesi, hizmetler ve teminatlar tarifesi ile yaptırımlar tarifesi uygulanacağı, kendi imkânlarıyla su temin ederek idarenin yalnızca kanalizasyon ve kullanılmış suların uzaklaştırılması hizmetlerinden yararlanan abonelerin atık su abonesi olduğu, bu tip abonelere ise kullanılmış suların uzaklaştırılması tarifesi, hizmetler ve teminatlar tarifesi ve yaptırımlar tarifesinin uygulanacağı, atık su altyapı sistemlerini kullanan ve/veya kullanacakların, bağlantı sistemlerinin olup olmadığına bakılmaksızın, arıtma sistemlerinden sorumlu yönetimlerin yapacağı her türlü yatırım, işletme, bakım, onarım, ıslah ve temizleme harcamalarının tamamına kirililik yükü ve atık su miktarı oranında katılmak zorunda oldukları, bu hizmetlerden yararlanarlardan belirlenecek tarifeye göre atık su toplama, arıtma ve bertaraf ücreti alınacağı ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Abonelerin gruplandırılması ve tarife uygulaması" başlıklı 7'nci maddesinde de atık su üreten her abonenin kendi abone türü tarifesi üzerinden atık su bedeli ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri gereği; kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesinin yapılması veya yaptırılması, gerektiğinde bu projelere göre tesislerin kurulması ya da kurdurulması su ve kanalizasyon idarelerinin görevleri arasında olup söz konusu idarelerce evsel ve/veya endüstriyel atık sular ile yağmur sularının ayrı hatlarda toplanması, uzaklaştırılması ve arıtma tesislerine iletilmesini sağlayacak alt yapı ile tesislerin kurulması, su ve/veya atık su hizmetlerinden yararlanan abonelerin su ve/veya atık su aboneliklerinin tesis edilmesi ve söz konusu abonelere belirlenen tarifelerin uygulanması gerekmektedir.

Tablo 11: Faturalandırılan ve Arıtılan Atık Su Miktarı (m3)

2024 Yılı			
Atıksu Arıtma Tesisi	Arıtma Tesislerine Arıtılmak Üzere Verilen Atıksu Miktarı (m3)	Faturalandırılan Atıksu Miktarı (m3)	Gelir Getirmeyen (Bedelsiz) Atıksu Miktarı (m3)
Kızıltepe & Yeşilli	24.181.780,00	12.496.460,00	5.663,00

Yukarıdaki tabloda, 2024 yılında Abone İşleri Dairesi Başkanlığınca faturalandırılan yıllık atık su m³ miktarı ile kurumun Kızıltepe ve Yeşilli Atık Su Arıtma Tesislerine arıtılmak üzere verilen atık su m³ miktarı yer almaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere, MARSU Genel Müdürlüğü arıtma tesislerine verilen yıllık atık su miktarı 24.181.780,00 m³ olup bu miktar 2024 yılında faturalandırılan 12.496.460,00 m³ atık suyun yaklaşık (2) katına yakındır. Arıtılan atık su miktarı ile faturalandırılan atık su miktarı arasında bu derece önemli farklılık bulunması kanalizasyon hatlarına büyük oranda yağmur sularının karışmasından kaynaklanmakla birlikte tüm ilçelerde atık su aboneliklerinin tamamlanmamış olmasından, hatlara kaçak bağlantı ve deşarj yapılmasından da kaynaklıdır. Bu durum arıtma tesislerinin yükünü ve maliyetlerini artırmakla birlikte, faturalandırılması gereken atık su miktarının altında bir miktarda atık suyun faturalandırılması kurum açısından önemli gelir kayıplarına da sebebiyet vermektedir.

Bulgu konusu husus idarece de kabul edilmiş olup konuya ilişkin çalışmalara idarenin ilgili birimleri ile koordinasyonlu şekilde başladığı ifade edilmiştir.

Bu itibarla; yağmur sularının ve kullanılmış suların ayrık sistemlerde toplanmasına ve uzaklaştırılmasına yönelik yatırımların yapılması, atık su aboneliği tesis edilmesi gereken kişilere yönelik abonelik işlemlerinin geciktirilmeden yapılması, kanalizasyon hatlarına kaçak bağlantı ve deşarj yapılmasını engelleyici önlemlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 6: Su Tarifesinin Belirlenmesinde Maliyet Hesabının Doğru Yapılmaması, Tarifelerin Maliyetin Altında Belirlenmesi

2024 yılı su satış tarifelerinin suyun kaynaktan aboneye ulaşıncaya kadar katlanılan toplam sistem maliyeti esas alınarak belirlenmediği, tarifelerin maliyetin altında kaldığı, yağmur suyu harcamalarının maliyet hesabına dâhil edildiği görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "*Tarife tespit esasları*" başlıklı 23'üncü maddesinin ilk fıkrasında; su satışı, kullanılmış suların uzaklaştırılması ve septik çukurların boşaltılması giderleri için ayrı tarifeler yapılacağı, tarifelerinin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masraflarının ve bir kâr oranının esas alınacağı, tarifelerin tespiti ile tahsilatla ilgili usul ve esasların yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir. Kanun'un "*Yağmur sularının uzaklaştırılması*" başlıklı 25'inci maddesinde ise; yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili tesislerin yapılması veya bu tip tesislerin işletilmesi için gerekli harcamaların ilgili belediyelerce karşılanmak şartıyla su ve

kanalizasyon idareleri tarafından yerine getirileceği, bu tesislerin yapılması veya işletilmesine ilişkin harcamaların tarifelere dahil edilmeyeceği belirtilmiştir.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü için tarife tespit esasları MARSU Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesinde açıklanmıştır. *“Tarife tespit esasları”* başlıklı 25'inci maddenin 1'inci fıkrasında *“Su satış tarifesi ile kullanılmış suların uzaklaştırılması tarifesinin belirlenmesinde iki temel faktörden birincisi yönetim ve işletme giderleri, amortismanlar ve aktifleşmeyen yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ile % 10 karlılık oranıdır.”* şeklinde düzenleme yapılmış, detayları maddenin devamında açıklanmıştır.

Yönetmelik'in;

“Su kayıpları” başlıklı 26'ncı maddesinde *“Tarifenin belirlenmesindeki ikinci ana faktör, üretilen ama önlenemeyen fiziki şebeke kayıplarından kaynaklanan su miktarıdır. Tarifenin belirlenmesinde bu kayıp oranı da gerçekçi bir şekilde değerlendirilir.”*

“Su tarifeleri” başlıklı 27'nci maddesinin 1'inci fıkrası (a) bendinde *“Su satışı tarifesi 25. ve 26. maddede belirtilen esaslara göre hesaplanır ve uygulanır.”*

“Kullanılmış suların uzaklaştırılması/atıksu tarifeleri” başlıklı 34'üncü maddesinin 1'inci fıkrası (d) bendinde de *“Tüketilen her m³ su üzerinden alınan kullanılmış suların uzaklaştırılması bedeli 25. maddede belirtilen kar oranı dahil giderler hesaplanarak belirlenir.”*

Denilmiştir.

2560 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesi gereği; su satışı, kullanılmış suların uzaklaştırılması ve diğer tarifelerin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masraflarının ve bir kâr oranının esas alınması gerekmektedir. MARSU Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesinde de 2560 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesindeki hükümlere yer verilmiş ve % 10 da karlılık oranının esas alınacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in yukarıda verilen diğer maddelerinde de tarifelerin belirlenmesindeki esaslar ayrıntılı olarak açıklanmış, tarifelerin Yönetmelik'in 25'inci ve 26'ncı maddelerindeki esaslara göre belirleneceği ifade edilmiştir. Yağmur sularının uzaklaştırılması için yapılan yatırım ve işletme giderleri ise 2560 sayılı Kanun'un 25'inci maddesi gereği maliyet hesabında dikkate alınmayacaktır.

Yapılan incelemede; idarece 2024 yılı için aşağıdaki tabloda detayları gösterildiği üzere farklı tarihlerde üç kez maliyet hesabı yapıldığı, birim maliyet hesabı yapılırken yağmur suyu yatırımları için yapılan harcamaların da maliyet hesabına dahil edildiği, Genel Kurulca 23.11.2022 tarih ve 2020/10 sayılı karar ile belirlenen su satış tarifesinin (kullanılmış suların uzaklaştırılması için su satış tarifesinde belirlenen bedelin %50'si) tabloda da açık şekilde görüldüğü üzere birim maliyetlerin oldukça altında kaldığı görülmektedir. Yağmur suyu yatırımları için yapılan harcamaların rakamsal olarak büyük bir yekûn teşkil etmediği, maliyet hesabına dahil edilmediğinde birim maliyetleri çok aşağıya çekmeyeceği de göz önünde bulundurulduğunda, tarifelerin, maliyetlerin oldukça altında seyrettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 12: 2024 Yılı Su Birim (m3) Maliyeti - Satış Tarifesi

Abone Türü	Birim Maliyet (m3/Ay/TL)	Birim Maliyet (m3/Ay/TL)	Birim Maliyet (m3/Ay/TL)	Satış Fiyatı (m3/Ay/TL)
	31.12.2023	30.06.2024	31.12.2024	
Mesken 1. Kademe (0-15 (15 m3 dahil) m3 / Ay)	23,14	31,68	36,98	13,20
Mesken 2. Kademe (16 m3 ve üzeri / Ay)	23,14	31,68	36,98	18,00
Şehit - Gazi ve Engelli 1. Kademe (0-15 (15 m3 dahil) m3 / Ay)	23,14	31,68	36,98	6,60
Şehit - Gazi ve Engelli 2. Kademe (16 m3 ve üzeri / Ay)	23,14	31,68	36,98	9,00
Resmi Daire	23,14	31,68	36,98	19,80
Belde Mesken 1. Kademe (0-15 (15 m3 dahil) m3 / Ay)	23,14	31,68	36,98	6,60
Belde Mesken 2. Kademe (16 m3 ve üzeri / Ay)	23,14	31,68	36,98	9,00
Köy Mesken 1. Kademe (0-15 (15 m3 dahil) m3 / Ay)	23,14	31,68	36,98	3,30
Köy Mesken 2. Kademe (16 m3 ve üzeri / Ay)	23,14	31,68	36,98	4,50

İdarece bulgu konusu hususlara iştirak edilmiş olup; tarifelerin güncellenmesi ile ilgili 2024 ve 2025 yıllarında sunulan tekliflerin genel kurulca gündeme alınmadığı ya da kabul edilmediği, su birim maliyetinin ilgili mevzuat doğrultusunda hesaplanarak tarifelerin birim maliyetlerin üstünde belirlenmesi ile ilgili hususlarda genel kurulun bilgilendirileceği ifade edilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri gereği; idarece su, kullanılmış suların uzaklaştırılması ve diğer tarifelerin 2560 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine uygun şekilde bir maliyet hesabı çıkarılıp belli bir kar oranı da ilave edilerek hesaplanması, tarifelerin; hesaplanan birim maliyetlerin altında kalmaması, maliyet artışlarına göre güncellenmesi, kurumun mali yapısını bozucu etki yaratmasına yol açmaması gerekmektedir.

BULGU 7: Su Kayıplarının Önlenmesine Yönelik Çalışmaların Tamamlanmaması

Su kayıplarının önlenmesine yönelik İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği'nde yer alan yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmediği görülmüştür.

Su kaynaklarının korunması ve verimliliğin artırılması doğrultusunda, içme-kullanma suyunun etkin kullanılması ve israfının önlenmesi için içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki su kayıplarının kontrolüne ilişkin usûl ve esasları düzenlemek amacıyla 08.05.2014 tarih ve 28994 sayılı Resmi Gazete'de İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik'in "*Su kayıplarının azaltılması*" başlıklı 9'uncu maddesinde "*Büyükşehir ve il belediyeleri su kayıplarını 2023 yılına kadar en fazla %30, 2028 yılına kadar ise en fazla %25 düzeyine; diğer belediyeler su kayıplarını 2023 yılına kadar en fazla %35, 2028 yılına kadar en fazla %30, 2033 yılına kadar ise en fazla %25 düzeyine indirmekle yükümlüdürler. Bu kapsamda, bu Yönetmelik uyarınca çıkarılacak Teknik Usuller Tebliğinde yer alan hususlar ve 12/10/2017 tarihli ve 30208 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan İçme ve Kullanma Suyu Temini ve Dağıtım Sistemleri Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde gerekli faaliyetler yürütülür.*" denilmiştir.

Yönetmelik'in "*Su kayıplarını azaltmak üzere alınacak tedbirler*" başlıklı 7'nci maddesinin 1'inci fıkrasında; idarelerin, içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki idari ve fiziki su kayıplarının önlenmesi ile sistemin izlenmesi ve kontrolü için Yönetmelik uyarınca çıkarılacak Teknik Usuller Tebliği'nde verilen yöntemleri uygulayacağı ifade edilmiş, İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği 16.07.2015 tarih ve 29418 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğ'in 5'inci maddesiyle su ve kanalizasyon idareleri, içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki idari ve fiziki su kayıplarının önlenmesi için; idari ve fiziki su kayıplarının ölçüme dayalı olarak belirlenmesi, şebekenin ve sistemin şartnamelere ve uygulama projelerine uygun yapılması, kullanılan malzemelerin standartlara uygun olarak temin edilmesi, sistemde ana basınç bölgesi ve alt bölgelerin oluşturulması, şebekede etkili bir basınç ve debi yönetimi ile optimum işletme şartlarının sağlanması, sistemin izlenmesi ve kayıt altına alınması ve etkili bir su yönetim sistemi sağlanması hususlarında yükümlü tutulmuştur.

Tebliğ'in 6'ncı ve devamı maddelerinde ise; su kayıplarının önlenmesinde izlenecek adımlar, içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemleri ile şebekede kullanılacak

malzemelere ilişkin hususlar, abonelik hizmetleri ve izinsiz su kullanımı konularında idarelerce yapılması gerekenlerle ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda idarenin son (5) yıldaki su kayıplarına ilişkin sayısal veriler yer almaktadır.

Tablo 13: Su Kayıp Verileri

Yıllar	Sisteme Verilen Su Miktarı (m3)	Faturalandırılan Su Miktarı (m3)	Gelir Getirmeyen (Bedelsiz) Su Miktarı (m3)	Kayıp Su Miktarı (m3)	Kayıp Oranı (%)
2020	49.958.163,00	20.291.231,00	261.260,00	29.405.672,00	58,86
2021	52.440.975,00	22.653.919,00	286.492,00	29.500.564,00	56,25
2022	56.862.806,00	25.505.210,00	1.721.118,00	29.636.478,00	52,12
2023	59.178.348,00	27.600.365,00	1.780.306,00	29.797.677,00	50,35
2024	65.240.280,00	32.194.399,00	851.482,00	32.194.399,00	49,35
Toplam	283.680.572,00	128.245.124,00	4.900.658,00	150.534.790,00	53,06

Tablodaki verilerden; su kayıplarında yıllar itibarıyla oransal bir düşüş olduğu gözlenmektedir. Bunun çok ciddi oranlarda olmadığı, İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği'nde büyükşehirler ve il belediyeleri için 2023 yılı hedefi olarak konulan %30 kayıp oranının dahi oldukça uzağında kaldığı anlaşılmaktadır. 2024 yılında; kaynağından temin edilerek sisteme (isale hatlarına) verilen 65.240.280,00 m3 suyun 32.194.399,00 m3'ünün faturalandırıldığı, 851.482,00 m3 suyun da bedelsiz şekilde kullandırıldığı dikkate alındığında, kayıp olarak hesaplanan su miktarının 32.194.399,00 m3 olduğu, su kayıp oranının %49,35 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

İdarece bulgu konusu hususa ilişkin olarak verilen cevapta su kayıplarının önlenmesine yönelik faaliyetler kapsamında yürütülen ve yürütülmesi öngörülen çalışmalardan bahsedilmiş olmakla birlikte, konuya ilgili mevzuat kapsamında bütünsel bir bakış açısıyla ve idarenin tüm birimlerini kapsayıcı şekilde bakılmadığı görülmüştür.

Su kayıplarının azaltılması ve belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği'yle belirlenen tedbirlerin alınması, bu kapsamda; su kaynaklarının çıkış boru hattı üzerine kaynağa en yakın noktaya, arıtma tesisi giriş ve çıkış boru hatları üzerine, servis deposu giriş ve çıkış boru hatları üzerine, terfi merkezleri çıkışı ve alt bölge giriş boru hatları üzerine debi ölçer cihazı takılması, coğrafi bilgi sistemi veri tabanının kurulması, periyodik olarak

güncellenmesi, içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sisteminin uzaktan sevk ve kontrolü için veri kontrol ve izleme sisteminin (SCADA) kurulması, içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerini daha verimli yönetmek, sistemin şartlarını simüle etmek maksadıyla hidrolik modellemelerin yapılması, şebekelerin sahada alt bölgelere ayrılması, içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerinin entegre şekilde yönetilmesi, içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemi ile şebekede kullanılacak malzemelerin mevzuatta belirlenen teknik kriterlere uygun şekilde temin edilmesi, imalatının yapılması ve muhafaza edilmesi, şebeke elemanları ve sayaçların ihtiyaca uygun şekilde belirlenerek temin edilmesi, kullanılması ve kontrolü, abonesiz ve sayaçsız su kullanımını önlemek maksadıyla gerekli çalışmaların yapılması ve Tebliğ’de açıklanan diğer hususların idarece belirli bir takvim çerçevesinde yerine getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 8: Su Açma/Kapama ve Sayaç İşlemleri, Kayıp ve Kaçak Önleme, Kaçak Su Kullanımı Tespitlerine İlişkin İş, İşlem ve Faaliyetlerinin Etkin Olarak Yürütülmemesi

İdarece su açma-kapama, sayaç sökme-takma ve değişimi, kayıp ve kaçak önleme, kaçak su kullanımlarına ilişkin iş, işlem ve faaliyetler ile kaçak su kullanımlarından kaynaklı alacakların takip ve tahsili ile suç duyurusunda bulunma iş, işlem ve faaliyetlerinin etkin olarak yürütülmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun “Üst yöneticiler” başlıklı 11’inci maddesinde;

“Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.

Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler.”

Düzenlemeleri yer almaktadır.

Kanun'un "Gelirlerin toplanması sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde ise "Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur." hükmüne yer verilmiş, "Malî hizmetler birimi" başlıklı 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde de "İlgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek" mali hizmetler biriminin görevleri arasında sayılmıştır.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin; "Abone olma koşulları ve uygulama esasları" başlıklı 9'uncu maddesinde; su kullanılan yerde suyu fiilen tüketen ve atık su üreten gerçek veya tüzel kişilerin su ve kanalizasyon hizmetlerinden faydalanmak için idareye başvurarak abone sözleşmesi yapmalarının şart olduğu, abonelik tesis edilen yere bir abonelik esas numarasının verileceği, abone değişikliği yapılsa bile abonelik numarası değiştirilmeksizin yeni kullanıcı ile abone sözleşmesi yapılacağı, tahliye edilip sözleşmesi feshedilen bir yerde yeni abone sözleşmesi yapılmaksızın su kullanılması halinde, mevcut aboneliğin suyunun kesileceği, yeni sözleşme yapıncaya kadar suyun açılmayacağı, "Sayaçlar" başlıklı 12'nci maddesinde, abonelerin tükettiği su veya ürettiği atık su miktarının, standartlara uygun sistem, çap ve tiplerde, ayarlı ve damgalı sayaçlarla ölçüleceği, idarece onaylanmış görevli kimlik kartını taşıyan personelin, su sayaçlarının bulunduğu yere kadar girip gerektiğinde abonelerin su tesisatını ve sayacını kontrol etme/ okuma, sökme/değiştirme işlemlerini yapma yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in "Kaçak su kullanımı" başlıklı 52'nci maddesinde ise; idarenin tasarrufundaki yeraltı veya yerüstü su kaynaklarından, tesislerinden, su taşıyan boru hatlarından, şube yolundan abone olmaksızın ya da abone olduğu halde kayıt dışı sayaçla, kayıtlı sayacı işletmeyecek şekilde ya da sayaçsız olarak her hangi bir teknik düzenekle su alma işinin kaçak su kullanımı olduğu, bu şekilde su kullanan kişilerin kaçak su kullanımlarının tutanakla tespit edilerek kaçak su tahakkuku yapılacağı, idareye atık su aboneliği yaptırmak zorunda olup abone olmaksızın atık suyunu kanalizasyon şebekesine verenlerden de kaçak su tüketiminin hesaplanarak tahakkuk ve tahsil edileceği, ruhsatlı ve imar mevzuatına uygun yapılarda, idarenin kaçak su bağlantısı yaparak su kullananları tek taraflı ve re'sen abone yapabileceği, tespit edilen kaçak su ve atık su tüketim miktarının cezalı olarak tahakkuk ve tahsil edileceği, sözleşme, yönetmelik ve yasalara aykırı fiilinden dolayı suyu kesilen, usulsüz

su tüketen ve kaçak su kullanan aboneler hakkında, idare görevlilerince mahallinde yapılacak araştırma ve soruşturma sonucunda bir tutanak tanzim ettirileceği hüküm altına alınmıştır.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş, Görev, Yetki ve Yönetimine İlişkin Teşkilat Yönetmeliği'nin "Abone İşleri Daire Başkanlığı" başlıklı 40'ıncı maddesinde de Abone İşleri Daire Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiş, abonelerce tüketilen su miktarının tespit edilerek tahakkukunu yapmak, yeni abone kaydı, yer değiştirme, abonelikten çıkma ve abonelerle ilgili her türlü işlerin düzenli bir şekilde yapılmasını sağlamak, kaçak su kullananları takip etmek ve haklarında gerekli yasal işlemleri yapmak, idarenin ihtiyacı olan her tip su sayacının temini ve aboneliklere bağlanması işlemlerini gerçekleştirmek söz konusu harcama biriminin görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayılmıştır. Abone İşleri Daire Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Yönergesi'nde de Abone İşleri Dairesi Başkanlığının teşkilat yapısı, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları detaylı olarak düzenlenmiş, abonelik sözleşme iş ve işlemlerinin yapılmasını ve adres, kimlik, telefon vb. bilgilerinin güncellenmesini sağlamak Abone İşleri Şube Müdürlüğü'nün, idarenin ihtiyacı olan her tip su sayacının temini, abone tesisatlarına bağlanmasını sağlamak, sayaçların değişimini, muayenesini yapmak veya yaptırmak, borçlu abonelerle ilgili su açma-kesme işlemlerini yürütmek, icra işlemleri için ilgili aboneleri Hukuk Müşavirliğine bildirmek Sayaç Takma, Sökme ve Onarım Şube Müdürlüğü'nün, kaçak su kullananları tespit ederek kaçak su ceza işlem ve tahakkuklarını yapmak, kaçak su kullananları, haklarında gerekli yasal işlemlerin yapılması için Hukuk Müşavirliğine bildirmek ise Kaçak Kontrol Şube Müdürlüğü'nün görevleri arasında sayılmıştır.

Yapılan incelemede; idarece su açma-kapama, sayaç sökme-takma ve değişimi, kayıp ve kaçak önleme, kaçak su kullanımı tespiti, kaçak su kullanımlarından kaynaklı alacakların takip ve tahsili ile suç duyurusunda bulunma iş, işlem ve faaliyetlerinin etkin olarak yürütülmediği görülmüştür. Aşağıdaki tablolarda; Abone İşleri Daire Başkanlığınca 2024 yılı içerisinde su açma-kapama, sayaç değişimi ve kaçak su kullanımına ilişkin oluşturulan iş emirlerinden, sonuçlananların ve bekleyenlerin verileri yer almakta olup özellikle su kapama, sayaç değişimi ve kaçak su kullanımlarına ilişkin iş emirlerinin zamanında ve hızlı bir şekilde sonuçlandırılmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 14: Abone İşleri D.B Su Açma - Kapama İş Emirleri

Abone İşleri D.B. Tarafından Yürütülen İş ve İşlemler (01.01.2024 - 31.12.2024)

İlçe Adı	Su Açma ile İlgili İş / İşlem (İş Emri) Sayısı (SONUÇLANAN)	Su Açma ile İlgili İş / İşlem (İş Emri) Sayısı (BEKLEYEN)	Su Kapama ile İlgili İş / İşlem (İş Emri) Sayısı (SONUÇLANAN)	Su Kapama ile İlgili İş / İşlem (İş Emri) Sayısı (BEKLEYEN)
Derik	1	0	80	96
Dargeçit	0	0	38	71
Kızıltepe	1.444	0	2.241	537
Savur	0	0	7	12
Yeşilli	0	0	0	0
Nusaybin	291	5	561	432
Mazıdağ	0	0	22	40
Artuklu	2.806	1	5.318	616
Ömerli	55	0	97	24
Midyat	530	19	1.265	666
Toplam	5.127	25	9.629	2.494

Tablo 15: Abone İşleri D.B Sayaç Değişimi - Kaçak Su İş Emirleri

Abone İşleri D.B. Tarafından Yürütülen İş ve İşlemler (01.01.2024 - 31.12.2024)				
İlçe Adı	Sayaç Değişimi ile İlgili İş / İşlem (İş Emri) Sayısı (SONUÇLANAN)	Sayaç Değişimi ile İlgili İş / İşlem (İş Emri) Sayısı (BEKLEYEN)	Kaçak Su Kullanımına İlişkin İş ve İşlem (İş Emri) Sayısı (SONUÇLANAN)	Kaçak Su Kullanımına İlişkin İş ve İşlem (İş Emri) Sayısı (BEKLEYEN)
Derik	475	19	5	27
Dargeçit	191	82	19	32
Kızıltepe	3.260	295	1.414	861
Savur	117	97	0	169
Yeşilli	62	116	0	0
Nusaybin	1.130	84	74	131
Mazıdağ	119	264	5	211
Artuklu	5.664	220	62	212
Ömerli	167	205	8	60
Midyat	762	223	66	497
Toplam	11.947	1.605	1.653	2.200

Aşağıdaki tablolarda ise; Abone İşleri Daire Başkanlığınca 2024 yılı içerisinde kaçak su kullanımı yapan kişilere ilişkin yapılan iş ve işlemler ile kaçak su kullanımlarından kaynaklı alacak tutarları yer almaktadır. Tablolardaki verilerden; kaçak su kullanımı tespitlerine ilişkin tebligatların ilgililerine yapıldığı, ancak kaçak su kullanımlarına ilişkin alacakların tahsilatının yüksek oranda yapılamadığı, borçlarını ödemeyenlerle ilgili icra ve yasal takip sürecinin de ekseriyetle başlatılmadığı görülmektedir. Kaçak su kullanımlarına ilişkin suç duyurusu işlemlerinde de aksaklıklar ve eksiklikler bulunduğu, 2024 yılında Ocak ayından sonra suç duyurusu işlemi yapılmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 16: Abone İşleri D.B (Tüketime Dayalı Kaçak Su Kullanımı)

Kaçak Tipi	Kaçak Sayısı	Ceza Tutarı	Tahsilat	Kalan	Tebliğat Yapılan Kaçak Sayısı	Yasal Takip Başlatılan Kaçak Sayısı	Ödeme Yapan Kişi Sayısı
Aboneli Kaçak Su	26	1.943.931,54	89.359,44	1.854.572,10	26	33	18
Abonesiz Sayaçlı Su Kullanmak	677	846.036,47	212.862,90	633.173,57	677		429
Abonesiz Sayaçsız Su Kullanmak	113	923.786,28	241.974,35	681.811,93	113		53
Başkasına Usulsüz Su Vermek	1	3.724,56	3.724,56	0,00	1		1
Farklı Sayaç ile Su Kullanmak	1	3.504,61	0,00	3.504,61	1		0
Pasif Abone Su Kullanmak	7	2.114,90	288,00	1.826,90	7		2
Sayaca Müdahale	231	1.751.524,52	508.573,15	1.242.951,37	231		133
Sayaç Dışı Hat ile Su Kullanmak	591	10.508.774,75	3.509.448,33	6.999.326,42	591		355
Usulsüz Su Tüketimi	40	438.010,79	141.666,59	296.344,20	40		28
Genel Toplam	1.687	16.421.408,42	4.707.897,32	11.713.511,10	1.687	33	1.019

Tablo 17: Abone İşleri D.B (Tüketime Dayalı Olmayan Kaçak Su Kullanımı)

Hesap Adı	Adet	Tahakkuk	Tahsilat	Kalan	Tebliğat Yapılan Kaçak Sayısı	Yasal Takip Başlatılan Kaçak Sayısı
Abonesiz Su Kullanma (Kaçak Su)	863	8.990.270,31	1.500.003,35	7.490.266,96	863	0
Sayaç Dışı Hat ile Su Kullanmak (Kaçak Su)	23	571.747,64	127.217,33	444.530,31	23	0
Usulsüz Su Tüketimi (İcra Tahakkuku)	2	12.877,28	0,00	12.877,28	2	0
Sayaçsız Su Tüketimi (Kaçak Su)	15	78.605,87	64.076,89	14.528,98	15	0
Sayaca Müdahale (Kaçak Su)	9	35.595,69	35.572,69	23,00	9	0
İzinsiz Şebekeye Bağlantı Yapma Tahribat (Kaçak Su)	1	16.014,24	16.014,24	0,00	1	0
Usulsüz Su Tüketimi (Kaçak Su)	36	369.418,83	146.976,24	222.442,59	36	0
Abonesiz Su Kullanma (İcra Tahakkuku)	1	7.553,34	0,00	7.553,34	1	0
Abonesiz Sayaçlı Su Kullanmak (Kaçak Su)	6	848,73	568,59	280,14	6	0
Genel Toplam	956	10.082.931,93	1.890.429,33	8.192.502,6	956	0

İdarece verilen cevapta; bulgu konusu hususlara ilişkin 2025 yılı içerisinde yürütülen faaliyetlerin detaylarına yer verilmiş, söz konusu iş ve işlemlerin 2024 yılı öncesine göre daha az ekip ve personelle yürütüldüğü, mevcut ekip sayısı ile işlerin yürütülmesinde zorluklar yaşandığı, insan kaynağı ihtiyacının giderilmesi ile birlikte söz konusu iş ve işlemlerin daha hızlı ve etkin yürütülebileceği belirtilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri gereği; su açma-kapama, sayaç sökme-takma ve değişimi, kayıp ve kaçak önleme, kaçak su kullanımı tespiti, kaçak su kullanımlarından kaynaklı alacakların takip ve tahsili ile suç duyurusunda bulunma iş, işlem ve faaliyetlerinin idare birimlerinin entegre ve koordineli çalışması suretiyle Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği ve harcama birimlerine ilişkin iç mevzuat düzenlemelerine uygun olarak, zamanında ve etkin şekilde yürütülmesi, kaçak su kullanımlarına ilişkin denetimlerin sıklaştırılarak kaçak su kullanımlarından kaynaklanan yukarıdaki tablolardaki alacakların tahsili için icra ve yasal takip sürecinin başlatılması, haklarında suç duyurusunda bulunulması gereken kişilerle ilgili gerekli iş ve işlemlerin geciktirilmeksizin yapılması, idare gelirlerinin tahakkuk ve tahsiline ilişkin iş ve işlemlerde 5018 sayılı Kanun ve diğer yasal mevzuatın ilgili hükümlerine riayet edilmesi gerekmektedir.

BULGU 9: Organize Sanayi Bölgesi Atık Suyu ile Katı Atık Tesisi Çöp Sızıntı Suyunun Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Kanalizasyon Hattına Ön Arıtma Yapılmaksızın Deşarj Edilmesi

Organize Sanayi Bölgesinin endüstriyel nitelikteki atık suları ile katı atık tesisi çöp sızıntı suyunun herhangi bir ön arıtmaya tabi tutulmaksızın MARSU Genel Müdürlüğü Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi kanalizasyon hattına doğrudan deşarj edildiği görülmüştür.

31.12.2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği’nin “*Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi*” başlıklı 44’üncü maddesinde: “*Bir şehir ve/veya sanayi bölgesinde parsellerin, kurum, kuruluş ve işletmelerin atıksularını atıksu altyapı tesislerine bağlayabilmeleri, atıksu altyapı tesisleri yönetimince verilecek olan atıksu bağlantı iznine tabidir. Atıksu bağlantı izni, evsel atıksuların yazılı bir belge karşılığında; endüstriyel ve karışık atıksuların ise düzenlenecek bağlantı kalite kontrol izin belgesindeki koşulları sağlaması halinde, atıksu altyapı tesisleri yönetimi tarafından verilen izindir. Bağlantı kalite kontrol izni; atıksu altyapı tesisleri yönetimi tarafından, endüstriyel atıksuların kanalizasyon sistemine bağlantı şartlarını belirleyen bağlantı kalite kontrol izin belgesi ile*

verilir. Bu izin ve belgeler 45, 46, 47 ve 48 inci maddelerde açıklanan hususlara uyulması şartıyla verilir.” hükmü bulunmaktadır.

Yönetmelik’in;

“Kanalizasyon Sistemine Bağlantı Kısıtları” başlıklı 45’inci maddesinde; endüstriyel atıksuların ön arıtma gereğini ortadan kaldırmak üzere kirletilmemiş sularla seyreltilerek kanalizasyon sistemine verilemeyeceği, endüstriyel nitelikli küçük atık su kaynakları ile tehlikeli madde içermeyen, ancak kanalizasyon sisteminin taşıdığı toplam debi ve kirletici yükün %1’inden fazlasını ihtiva eden endüstriyel atıksu niteliğindeki atıksu kaynaklarının, sonu arıtma tesisi ile sonuçlanmayan kanalizasyon sistemine doğrudan veya kısıtlama yaparak Yönetmelik eki Tablo 22’de verilen standart değerleri veya kısıtlama yaparak alıcı ortam deşarj standartlarını sağlayarak bağlanıp bağlanamayacağına toplam kirlilik yükleri ve alıcı ortam özellikleri dikkate alınarak Mahalli Çevre Kurulu tarafından karar verileceği,

“Atıksu Toplama Sistemine Verilemeyecek Maddeler” başlıklı 46’ıncı maddesinde, arıtma tesisinin arıtma verimini, çamur tesislerinin işletilmesini, çamur bertarafını veya çamur değerlendirilmesini olumsuz yönde etkileyen maddelerin; atıksu tesislerini tahrip eden, fonksiyonlarını ve bakımlarını engelleyen, zorlaştıran, tehlikeye sokan veya tesislerde çalışan personele zarar veren maddelerin atıksu altyapı tesislerine verilmesinin yasak olduğu,

“Atıksu Altyapı Tesislerine Bağlanabilecek Atıksuların Özellikleri” başlıklı 47’nci maddesinde; önemli kirletici atıksu kaynağı tanımına giren endüstri atık sularının atıksu altyapı tesislerine kabul edilmesi için Yönetmelik eki Tablo 22’de verilen standart değerlere uyum göstermesinin şart olduğu, küçük atıksu kaynakları tanımına giren endüstri atık sularından Tablo 22’de verilen standart değerleri aşanların atıksu altyapı tesislerine doğrudan bağlanabilmesinin ise atıksu altyapı yönetimlerinin iznine bağlı olduğu,

“Ön Arıtma Tesisleri” başlıklı 48’inci maddesinde; atıksularının özellikleri nedeni ile, atıksu altyapı tesisine doğrudan bağlantıları, atıksu altyapı tesisleri yönetimleri tarafından uygun görülmeyen endüstrilerin; kuruluş, işletme, bakım, kontrol ve belgeleme harcamaları kendilerine ait olmak üzere Yönetmelik’te tanımlanmış olan bir ön arıtma sistemini kurmak ve işletmek zorunda oldukları,

“Kanalizasyon Sistemine Bağlantı ve Boşaltımların Kontrol Düzeni” başlıklı 49’uncu maddesinde, atıksu üreten kurum, kuruluş ve işletmelerin kanalizasyon sistemine atıksu bağlantısının yapıldığı yerde veya ön arıtma tesisi çıkışında kolayca ulaşılabilen ve çalışmaya müsait bir kontrol bacası inşa etmesi gerektiği,

“Kompozit Numunelerin Alınma ve Değerlendirilme Esasları” başlıklı 29’uncu maddesinde, atıksuların alıcı ortamlara doğrudan deşarjı ile ilgili olarak Yönetmelik’te getirilmiş olan standart değerlerin, alınan kompozit atıksu numunelerinde aşılması gereken sınır değerleri ifade ettiği, atıksu kaynaklarının gerekli deşarj standartlarını sağlamak için arıtma tesislerinin çıkış sularını deşarj izin belgesinde belirtilen aralıklarla numune almak, ölçüm ve analiz yapmak suretiyle kontrol etmek, atık suların özellikleri ve miktarlarına ilişkin bilgileri belirlemek, belgelemek ve denetimlerde beyan etmekle yükümlü oldukları, idarenin bu yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğini, gerekiyorsa kendi ölçümleriyle denetleyeceği, atık su debisi 500 m³/gün üzerinde olan işletmelerin atıksu arıtma tesisi çıkış noktasında veya kanalizasyon sistemine atıksu bağlantısının yapıldığı yerde numune alma bacası, otomatik numune alma ve debi ölçme cihazı bulundurmasının zorunlu olduğu,

“Kanalizasyon Sistemlerine Boşaltım” başlıklı 25’inci maddesinde; bir endüstriyel atıksuyun kanalizasyon sistemine doğrudan bağlanabilmesi ya da vidanjör veya benzeri bir taşıma aracı ile taşınarak boşaltılabilmesi için; kanalizasyon sisteminin yapısına ve çalışmasına zarar verip engel olmaması, çalışan personel ve civar halkı için sağlık sakıncası yaratmaması, kanalizasyon sisteminin bağlandığı arıtma tesisinin çalışmasını ve verimini olumsuz yönde etkilememesi, biyolojik arıtma tesisinde arıtılamayacak maddeler içermemesi, atıksu arıtma tesisinde oluşacak çamur ve benzeri artıkların uzaklaştırılmasını, kullanılmasını zorlaştırmaması ve çevre kirlenmesine yol açacak nitelik kazanmalarına neden olmaması gerektiği

İfade edilmiştir.

Yönetmelik’in “Yaptırım” başlığı altındaki 55’inci maddede ise “Bu Yönetmelikteki yasaklara aykırı hareket edenler ve belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyenlere; ek süre verilmesi ve bu süre sonunda da yerine getirmediği takdirde faaliyetlerinin kısmen veya tamamen durdurulması Çevre Kanununun 15 inci maddesinde belirtilen makamlar tarafından, aynı Kanunun 20 nci ve 23 üncü maddelerinde belirtilen idari nitelikteki cezalar ise yine aynı Kanunun 24 üncü maddesinde belirtilen yetkili merciler tarafından verilir.” hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan incelemede;

- Organize Sanayi Bölgesine ait endüstriyel nitelikteki atık sular ile katı atık tesisi çöp sızıntı suyunun Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ve MARSU Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği’ndeki düzenlemelere uyulmaksızın

10.08.2022 tarihinde imzalanan protokolle Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi kanalizasyon hattına deşarjına izin verildiği,

- Organize Sanayi Bölgesi ile katı atık tesisine yukarıdaki Yönetmelik'in 44'üncü maddesinde öngörülen usullere uygun bir "Atıksu Bağlantı İzni ve Belgesi" verilmediği,

- OSB'de Yönetmelik'in 29'uncu maddesine uygun otomatik numune alma ve debi ölçme cihazı bulundurulmuş bir numune alma bacasının inşa edilmediği,

- OSB atık suyu ile katı atık tesisi çöp sızıntı suyunun herhangi bir ön arıtma işlemine tabi tutulmadığı, OSB'de faaliyet gösteren nişasta fabrikalarında devreye alınması gereken evaporatör ünitelerinin devreye alınmadığı,

- Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi arıtma sonrası çıkış suyunun, OSB atık suyu ile katı atık tesisi çöp sızıntı suyu kirlilik yükünün yüksek olması nedeniyle oldukça koyu renkli olduğu, berraklığının olmadığı,

- OSB ile imzalanan protokolün 9'uncu maddesine göre, aylık atıksu miktarının 56.740,74 m³/ay ve 680.888 m³/yıl olarak belirlendiği ve bu miktarların sözleşme süresince sabit kalacağına kararlaştırıldığı, ancak 15.05.2023 tarihli laboratuvar analiz sonucu raporunda atık su debisinin 3.793,13 m³/gün olarak ölçüldüğü, buna göre atık su miktarının 98.621,38 m³/ay ve 1.183.456,56 m³/yıl, 08.03.2024 tarihli laboratuvar analiz sonucu raporunda atık su debisinin 2.815,73 m³/gün olarak ölçüldüğü, buna göre atık su miktarının 73.208,98 m³/ay ve 878.507,76 m³/yıl, 26.11.2024 tarihli laboratuvar analiz sonucu raporunda ise atık su debisinin 3.000,00 m³/gün olarak ölçüldüğü, buna göre atık su miktarının 78.000,00 m³/ay ve 936.000,00 m³/yıl olarak hesaplanacağı, dolayısıyla her halükarda aylık ve yıllık bazda kanalizasyon sistemine verilen atık suyun protokolle mutabık kalınan miktarların oldukça üzerinde olduğu,

- Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisinin prosesi evsel nitelikli atık sulara göre tasarlandığından endüstriyel atık su kaynağı işletmelerin atık sularının (OSB atık suyu, katı atık tesisi çöp sızıntı suyu vb.) kirlilik yükünü artırması nedeniyle tesise zarar verdiği, tesisin; arıtmada kullanılan kimyasal oksijen miktarı ihtiyacının, yıllık enerji maliyeti ile bakım ve onarım giderlerinin artmasına sebep olduğu,

- OSB'de bulunan un ve nişasta fabrikalarından kanalizasyon hattına olması gerekenin üzerinde katı madde (buğday, mısır vb.) geldiği, normalin üzerindeki katı madde akışının tesis ızgara ekipmanlarına zarar verdiği, tesiste istihdam edilen teknik personelin sayısal olarak yetersizliği nedeniyle arıza bakım ve onarımlarında aksamalar meydana geldiği

Görölmüştür.

Aşağıdaki tablolarda OSB atık suyu ve katı atık tesisi çöp sızıntı suyu ile Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi atık suyu numune analiz sonuçları yer almaktadır.

Tablo 18: OSB Atıksu Numune Analiz Sonuçları

	Parametre	pH	Askıda Katı Madde (mg/L)	Kimyasal Oksijen İhtiyacı (mg/L)
	MARSU Atıksuların Kan. Şeb. Bağ. Yön. Belirlenen Değerler	6,5 - 10	400,00	1.000,00
Tarih	Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinde Belirlenen Değerler	6 - 9	120,00	160,00
15.05.2023	OSB Numune Analiz Sonuçları	6,22	776,00	3.207,20
28.08.2023		6,47	646,70	1.462,64
5.10.2023		6,6	675,00	1.039,53
13.01.2024		6,53	764,00	1.304,96
26.02.2024		7,19	496,70	794,20
24.05.2024		6,33	1.232,00	7.734,50
25.11.2024		6,75	1.720,00	3.757,00
10.01.2025		5,66	1.350,00	3.268,94

Tablo 19: Katı Atık Tesisi Çöp Sızıntı Suyu Analiz Sonuçları

	Parametre	pH	Askıda Katı Madde (mg/L)	Kimyasal Oksijen İhtiyacı (mg/L)
	MARSU Atıksuların Kan. Şeb. Bağ. Yön. Belirlenen Değerler	6,5 - 10	400,00	1.000,00
Tarih	Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinde Belirlenen Değerler	6 - 9	120,00	160,00
06.02.2025	Katı Atık Tesisi Çöp Sızıntı Suyu Analiz Sonuçları	8,40	2.220,00	7.848,60

Tablo 20: Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Kimyasal Oksijen İhtiyacı Analiz Sonuçları

Yıllar	Dizayn Kriteri (mg/L)	Analiz Sonucu (mg/L)	Oran (%)
2019	540	611	13,15
2020	540	650	20,37
2021	540	671	24,26
2022	540	801	48,33
2023	540	871	61,30
2024	540	938	73,70

Tablo 21: Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Azot Analiz Sonuçları

Yıllar	Dizayn Kriteri (mg/L)	Analiz Sonucu (mg/L)	Oran (%)
2019	42	64,3	34,60
2020	42	62,4	32,70
2021	42	74,1	43,30
2022	42	64,6	34,90

2023	42	71	40,80
2024	42	68,3	38,50

Tablo 22: Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Fosfor Analiz Sonuçları

Yıllar	Dizayn Kriteri (mg/L)	Analiz Sonucu (mg/L)	Oran (%)
2021	10	11,7	14,50
2022	10	12,3	18,70
2023	10	12,8	21,80
2024	10	13,4	25,40

Tablolardan da görüldüğü üzere; katı atık tesisi çöp sızıntı suyu ile OSB ile yapılan protokol ile kanalizasyon sistemine doğrudan deşarj izni verilen endüstriyel nitelikteki atık suyun kirlilik yükünün oldukça yüksek seviyelerde seyrettiği, analiz sonuçlarının Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ve MARU Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği'nde belirtilen deşarj standartları değerlerinin üzerinde olduğu, kirlilik yükünde yıllar itibarıyla gözlenen artışın atık suyun artırılmasında kullanılan kimyasal oksijen ihtiyacının artan miktar ve oranlarından da açıkça görüldüğü, atık suyla birlikte tesise gelen katı madde miktarında da özellikle son (2) yılda ciddi artışlar gözlemlendiği, söz konusu hususlar nedeniyle tesise kimyasal oksijen sağlayan ekipmanlarda (blower) ve ızgara (elek) sistemlerinde arızalar meydana geldiği, kirlilik yükü artan atık suyun evsel atık sular için projelendirilen arıtma tesisinin verimliliğini düşürdüğü ve işletme birim maliyetlerinin artmasına sebep olduğu anlaşılmıştır.

İdarece bulgu konusu hususlara iştirak edilmiş olup; OSB tarafından devreye alınması talep edilen atık su ön arıtma tesisinin henüz faal olmaması ve bunun için herhangi bir girişimde de bulunulmaması nedeniyle kriterler sağlanıncaya kadar idarece Kirlilik Önlem Payının (KÖP) düzenli olarak uygulanmaya devam edileceği, katı atık bertaraf tesisi işletmesinin 2020 yılı itibarıyla Mardin Büyükşehir Belediyesiyle yapılmış protokol gereği atık su ön arıtma tesisi yapma taahhüdü olmasına rağmen henüz taahhüdünü yerine getirmediği, çöp sızıntı suyunun ön arıtma yapılmaksızın belli aralıklarla kurumun kollektör hatlarına deşarj edilmeye devam edildiği, bu nedenle işletmeye düzenli şekilde KÖP uygulanmaya devam edileceği, uygulanan cezaların cüz'i meblağlar olması sebebiyle caydırıcı nitelikte olmadığı ifade edilmiştir.

Kentsel arıtma olarak tasarlanan Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi prosesi endüstriyel atık suların arıtımı için uygun olmadığından endüstriyel üretimlerle oluşan sanayi atıkları arıtma tesisinde kirlilik yükünü gideren bakteriler üzerinde de toksit etki yaratmakta, tesisin kimyasal oksijen ihtiyacının da bu nedenle sürekli artmasına sebep olmaktadır. Tesisin ekonomik,

verimli ve dizayn kriterlerine uygun arıtma yapabilmesi için Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ile MARSU Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği'nin ilgili düzenlemelerine uygun hareket edilmesi, katı atık tesisi ve OSB'den kaynaklı atık suyun deşarj standartlarını sağladığı tespit edildikten sonra kanalizasyon hattına verilmesinin temin edilmesi gerekmektedir.

BULGU 10: Kurum Tarafından Kullanılan Sondaj Kuyularının Ruhsatsız Olarak Faaliyet Göstermesi, Kuyuların Faydalı Tüketim Miktarlarının Bilinmemesi

MARSU tarafından yeraltı suyunun temini amacıyla açılan sondaj kuyularının Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nden ruhsat alınmaksızın faaliyet gösterdiği görülmüştür.

167 sayılı sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un "*Yeraltı suyu işletme sahalarının tesbit ve ilanı*" başlıklı 3'üncü maddesinde; sınırları ve yapısal özellikleri belirlendikçe yeraltı suyu sahalarının, DSİ'nin teklifi üzerine Tarım ve Orman Bakanlığınca "*Yeraltı suyu İşletme Alanları*" olarak kabul ve ilan edileceği ifade edilmiştir.

Kanun'un; "*İlan edilmiş yeraltı suyu işletme sahaları içinde kuyu açılması*" başlıklı 4'üncü maddesinde; yeraltı suyu işletme sahaları içinde 8'inci madde hükmüne göre belge alınarak açılması gereken kuyuların adedi, yerleri, derinlikleri ve diğer vasıflarıyla çekilecek su miktarının DSİ tarafından tayin ve tespit edileceği, "*Belge alınması ve bilgi verilmesi mecburiyeti*" başlıklı 8'inci maddesinde de; maddenin (a) ve (b) fıkralarında beyan edilen kazıların yapılması veya kuyuların açılması için Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden belge alınmasının mecburi olduğu ifade edilmiştir.

Kanun'un 8'inci maddesindeki düzenlemeye göre; su temini maksadıyla, kesitleri ne olursa olsun, tabii zemin üstünden itibaren derinliği DSİ tarafından tespit ve ilgili Bakanlığın onayından sonra ilan olunan haddi aşan her türlü çukur, sondaj ve kuyular (el ile açılan kuyular hariç) ile su temini maksadıyla, boyları ve kesitleri ne olursa olsun, ufki veya meyilli her türlü galeri ve tünel için belge alınması gerekmektedir. Kanun'un 9 ve 10'uncu maddelerine göre bu belgeler arama belgesi ve kullanma belgesidir.

Kanun'un; "*Arama belgesi*" başlıklı 9'uncu maddesinde, yeraltı suyu aranmasında belge almayı icabettiren işler için bir sene süreli arama belgesi verileceği, "*Kullanma belgesi*" başlıklı 10'uncu maddesinde ise, arama belgesine dayanarak arazisinde yeraltı suyu bulunan kimsenin, bu suyu kullanabileceği, ancak bir ay içinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne müracaat ederek kullanma belgesi alması gerektiği ifade edilmiştir.

Su ve kanalizasyon idarelerinin görev ve yetkileri 2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'la ayrıntılı olarak düzenlenmiş olup, sondaj kuyularının adedi, yerleri, derinlikleri ve diğer nitelikleri hakkında gerekli izin ve belgelerin verilmesi, ilgili kuyulara ilişkin faydalı kullanım miktarlarının belirlenmesi hususlarındaki görev ve yetkilerin ise 167 sayılı Kanun'un yukarıdaki düzenlemeleri gereği DSİ Genel Müdürlüğüne verildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla su ve kanalizasyon idarelerince yeraltı suyunun temini maksadıyla açılmış ve açılacak olan sondaj kuyuları için 167 sayılı Kanun'un ilgili düzenlemeleri gereği DSİ Genel Müdürlüğünden ruhsat alınması, kuyuların açılması ve kullanılması faaliyetlerinin ancak belirtilen ruhsatlar alındıktan sonra yürütülmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; MARSU Genel Müdürlüğü tarafından yeraltı suyunun temini amacıyla açılan ve kullanılan sondaj kuyularının, DSİ Genel Müdürlüğünden alınması gereken arama belgesi ruhsatına başvurulmaksızın açıldığı ve ilgili kurumdan kullanma belgesi ruhsatı alınmaksızın faaliyete alındığı anlaşılmıştır.

İdare bulgu konusu hususlara katılmış olup; halihazırda faaliyette olan sondaj kuyularına ilişkin DSİ Genel Müdürlüğüne kullanma belgesi ruhsatı başvurularının yapılarak kuyuların ruhsatlarının alınmasının sağlanacağı, söz konusu kuyulardan çekilebilecek maksimum su miktarlarının tespit edilmesinin ve açılacak kuyuların arama belgesi ruhsatlarının yine ilgili idareden talep edileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; idarece faaliyette olan sondaj kuyularına ilişkin DSİ Genel Müdürlüğüne kullanma belgesi ruhsatı başvurusu yapılarak kuyuların ruhsatlarının alınması, söz konusu kuyulardan çekilebilecek maksimum su miktarlarının tespit edilmesinin yine ilgili kurumdan talep edilmesi, idarece ilerleyen süreçte açılması planlanan sondaj kuyuları için de öncelikle ilgili kuruma arama belgesi ruhsatı başvurusunda bulunulması, kuyu açılması iş ve işlemlerine ancak belge alındıktan sonra başlanması gerekmektedir.

BULGU 11: Endüstriyel Atık Su Üreten İşletmelerin Çoğunluğunun Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı Olmaksızın Faaliyette Bulunması ve Kirlilik Önlem Payının Hesaplanmaması

Mardin ili sınırları içerisinde endüstriyel nitelikte atık su üreten işletmelerin çoğunluğunun bağlantı kalite kontrol ruhsatı (BKKR) olmaksızın faaliyetlerine devam ettiği, kirletici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerinde olan söz konusu işletmelerden kirlilik önlem payı (KÖP) alınması çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği'nin “Tanımlar” başlıklı 2'nci maddesinde;

“Endüstriyel Atıksu, evsel atık su dışında kalan, endüstrilerin, imalathanelerin, ticari işletmelerin, sanayi sitelerinin her türlü üretim, işlem ve prosesinden kaynaklanan atık sular,

Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı, Mardin Su Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen ve endüstriyel atık suların kanalizasyon şebekesine bağlanma ve/veya boşaltılma koşullarını belirleyen belge,

Kirlilik Önlem Payı ise atık sulardaki kirleticiliği parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerinde olan endüstri kuruluşlarının ödemek zorunda oldukları meblağ”

Şeklinde tanımlanmıştır.

Yönetmelik'in “Endüstriyel Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine ve Alıcı Ortama Deşarj Koşullarını” düzenleyen IV'üncü bölümünün “Şebeke/Kuyusuyu Abonesi Durum Tespit Esasları” başlıklı 10'uncu maddesinde;

“Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü sorumluluk alanı içerisinde bulunan kurulu her endüstri atık su kaynağında, en az iki teknik eleman tarafından durum tespit çalışmaları yaptırılacağı, anılan endüstrinin isim, üretim, hammadde, su, atık su, kanal durumu ve arıtma önlemleri ve benzeri açılardan inceleneceği ve sonucunda bir rapor tanzim edileceği ifade edilmiştir.

İnceleme sonucunda işyerinden endüstriyel nitelikte atıksu kaynaklandığı tespit edilirse, söz konusu işyerinin şebeke/kuyu suyu aboneliği yapılması işlemlerine başlanır ve dâhil olduğu endüstri kategorisi Çevre Kanunu Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde verilen sınıflandırmalar çerçevesinde tespit edilir.

Kategorizasyon işleminden sonra işyerinde yapılan tespitler veya literatür bilgileri ile atık suların kirleticiliği belirlenir.

Atık su niteliklerinin belirlenmesini takiben işyerinin kanalizasyona deşarj kısıtlamaları, deşarj durumuna göre tespit edilir.

Deşarj ortamı ve atık suyun kirleticilik nitelikleri birlikte değerlendirilerek o işyeri için esas alınacak kirleticiliği parametre ve kirlilik katsayısı belirlenir.

Bu tespitlerden sonra firma şebeke/kuyu suyu abonesi olarak kaydedilir, kirlilik önlem payı tahakkuku işlemlerine başlanır. Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı düzenlenerek atık su arıtma tesisi kurma koşulları Madde 10-(h) ve 14-(b) fıkralarına göre karara bağlanır.

Bu değerlendirmeler sonucunda atık suların özellikleri itibariyle kanalizasyon sistemine direk deşarjları uygun görülmeyen endüstriyel atık su kaynaklarından, Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatına esas olmak üzere, projesi MARSU Genel Müdürlüğünün onayına tabii olan arıtma tesisini kurması ve işletmeleri istenir.”

Hükümleri yer almaktadır.

Yönetmelik’in “Kirlilik Önlem Payı” başlıklı 23’üncü maddesinde de;

“Endüstriyel nitelikte atıksu kaynağı olan her kuruluş, buldukları mahalde kanalizasyon şebekesi olsun olmasın, atıksularındaki kirletici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerindeki değerlerde olduğu sürece MARSU Genel Müdürlüğü tarafından saptanan oranlar dahilinde Kirlilik Önlem Payı öderler. Bu bedel “Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Bağlantı Yönetmeliği”nde belirtilen esaslar dahilinde aşağıda belirtildiği şekilde tahakkuk ettirilir.

...

Endüstriyel atık sularını arıtmadan direkt veya endirekt yollarla kanalizasyon şebekesine deşarj ettiği saptanan kuruluşlara, numune almaya gerek kalmaksızın tespit tarihi başlangıcı itibarıyla gerekli düzenlemeleri yapıncaya, limit değerleri sağlayıncaya ve MARSU Genel Müdürlüğüne yazılı bilgi verilinceye kadar MARSU Genel Müdürlüğü tarafından saptanan oranlar dahilinde “Kirlilik Önlem Payı” (KÖP) tahakkuk ettirilir.”

Düzenlemelerine yer verilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri gereği; endüstriyel nitelikte atık su üreten işletmelerin MARSU Genel Müdürlüğünden, atık sularını alıcı ortama deşarj koşullarını gösteren bağlantı kontrol ruhsatı (BKRR) almaları gerekmekte olup atık su kirletici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerinde olduğu sürece de Genel Müdürlükçe belirlenen oranlar dahilinde kirlilik önlem payı (KÖP) ödemeleri gerekmektedir.

Yapılan incelemede; il sınırları içerisinde faaliyet gösteren endüstriyel atık su kaynağı işletmelerin büyük çoğunluğunun bağlantı kalite kontrol ruhsatına (BKRR) sahip olmadığı, akaryakıt istasyonlarına yönelik denetimlerin yapıldığı ve ekseriyetine ruhsat verildiği, ancak başta katı atık tesisi ve Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren endüstri kuruluşları olmak

üzere, alışveriş merkezleri, oteller, yetkili servisler, oto yıkama merkezleri, halı yıkama merkezleri gibi pek çok işletmenin söz konusu belge olmaksızın faaliyetlerine devam ettiği, 2024 yılında OSB dahil KÖP tahakkuk ettirilen sadece (4) işletme bulunduğu, tahakkuk ettirilen KÖP tutarlarının da oldukça cüzi miktarlarda olduğu, endüstriyel atık su kaynağı kurum ve kuruluşlara bağlantı kalite kontrol ruhsatı verme ve kirlilik önlem payı tahakkuk ettirme iş ve işlemlerinin henüz yapılmaya başlandığı anlaşılmıştır.

İdarece verilen cevapta; bulgu konusu hususlara ilişkin yürütülen faaliyetlerin detaylarına yer verilmiş, araç ve personel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla birlikte düzenli şekilde daha fazla işletmeye yönelik denetimin ve gereğinin yapılacağı ifade edilmiştir.

Endüstriyel atık suların hem çevresel etkileri hem de kanalizasyon ve arıtma tesislerine olumsuz etkileri göz önünde bulundurularak denetim faaliyetlerinin sıklaştırılması, endüstriyel nitelikte atık su üreten işletmelerin atık sularını alıcı ortama deşarj koşullarını gösteren bağlantı kontrol ruhsatı (BKRR) almalarının sağlanması, denetimlerde numune alınarak atık sularının kirlenici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerinde olduğu sürece ilgili işletmelere kirlilik önlem payı (KÖP) tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir.

BULGU 12: İnşaat/Şantiye Abonelerinin Takibinin Yapılmaması, Söz Konusu Abonelerden Kaynaklı Vadesi Geçmiş Borçların Tahsil Edilmemesi

İdarece inşaat/şantiye aboneliği tesis edilen abonelere ilişkin inşaat ruhsatına istinaden tesis edilen abonelik işleminden sonraki sürecin (inşaatın tamamlanıp ilgili belediyeden yapı kullanma izin belgesinin alınması, tamamlanan ve kısmen ya da tamamen kullanılmaya başlanan bağımsız bölümler için yeni abonelik tesis edilmesi gereken aşamaya kadar olan süreç) takibinin yapılmadığı, söz konusu abonelerden kaynaklı vadesi geçmiş alacakların tahsilatına ilişkin iş ve işlemlerin mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde;

"Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen görev ve

sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.

Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler.”

Düzenlemeleri yer almaktadır.

Kanun'un “*Gelirlerin toplanması sorumluluğu*” başlıklı 38'inci maddesinde “*Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur.*” hükmüne yer verilmiş, “*Malî hizmetler birimi*” başlıklı 60'ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde de “*İlgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek*” mali hizmetler biriminin görevleri arasında sayılmıştır.

MARSU Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin “*Tarife çeşitleri*” başlıklı 5'inci maddesinde tarife çeşitleri; su, kullanılmış suların uzaklaştırılması, hizmet ve teminatlar ile yaptırımlar tarifesi olarak belirlenmiştir.

Yönetmelik'in “*Abone türleri*” başlıklı 6'ncı maddesinde MARSU'nun su ve kullanılmış suların uzaklaştırılması hizmetlerinden birlikte yararlanan abonelerin su ve atık su aboneleri olduğu, bu tip abonelere su satış tarifesi ile birlikte kullanılmış suların uzaklaştırılması tarifesi, hizmetler ve teminatlar tarifesi ile yaptırımlar tarifesi uygulanacağı ifade edilmiş, 7'nci maddesinde abone grupları ile tarifelerin uygulama esasları açıklanmış, maddenin 1'inci fıkrası (ç) bendinde de “*her türlü inşaat, maden arama, çeşitli amaçlarla kazı yapma ve bunun gibi sebeplerle özel ya da tüzel kişilerin bu etkinliklerini sürdürmek veya bu etkinliklerini sürdürmeyi sağlayacak kalıcı tesislerin yapılmasına imkân tanımak için kurdukları, faaliyetlerinin ve kalıcı tesislerinin tamamlanmasıyla varlığı sona erecek olan tesisler*” şantiye tarifesi uygulanacak aboneler şeklinde tanımlanmıştır.

Yönetmelik'in “*Su tarifeleri*” başlıklı 27'nci maddesinin 1'inci fıkrası (c) bendinde inşa halindeki binalara yapının tamamlanmasına kadar şantiye tarifesinin uygulanacağı, tamamlanan bölümler için kısmen yapı kullanma izin belgesi alınmış ise, izin belgesinde yazılı kullanım durumuna uygun tarife tipinin uygulanabileceği, “*İnşaatlarda ölçüm ve hesap kesme*” başlıklı 21'inci maddesinde de; inşaat halindeki binalara yapının tamamlanarak yapı kullanma izin belgesi alınıp sözleşme yapılmasına ya da Yönetmelik'in 7'nci maddesinin (h) bendi gereği geçici sözleşme yapılmasına kadar şantiye tarifesinin uygulanacağı, inşaatı biten

ve yapı kullanma izin belgesi alan yapılarda inşaat hesabının sayaç raporuna göre kesileceği düzenlemelerine yer verilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in;

“Tahakkuk ve tahsilat” başlıklı 13’üncü maddesinde “MARSU Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulu Kararı ile su tüketimi tahakkuk ve tahsilâtlarını üst sınırı 3 ayı geçmeyen dönemlerde yapar. Sürelerin saptanmasında Genel Müdürlük yetkilidir.”

“Dönemsel tahakkuk” başlıklı 14’üncü maddesinde “Her abonenin tükettiği su ve atık su miktarı, sayaçları periyodik bir şekilde okunup, bir önceki okuma ile arasındaki fark alınarak tahakkuklara esas alınacak abone tüketimi bulunur. Su tüketim bedeli, atık su bedeli, bakım ücreti ve diğer yasal alacaklar gösterilerek yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk yapıp, fatura düzenlenerek süresi içerisinde tahsil edilir.”

“Zamanında ödenmeyen borçlar” başlıklı 50’nci maddesinde ise;

“(1) Aboneler, tahakkuk eden fatura bedellerini bildirimde belirtilen son ödeme gününe kadar ödemekle yükümlüdür. Abonelikte kimse bulunmazsa abonelik adresine borç bildirimini bırakılmakla aboneye bildirim yapılmış sayılır.

(2) Borcunu ödemeyen abonelere aşağıdaki yaptırımlar uygulanır:

a) Fatura bedellerini bildirimde belirtilen son ödeme tarihine kadar ödemeyen abonelerin suları kapatılabilir.

Süresinde ödenmeyen fatura bedelleri, 21/7/1953 tarihli ve 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51' inci maddesinde belirtilen oranda aylık gecikme zammı günlük hesaplanıp birlikte yasal yollardan tahsil edilir.”

Denilmiştir.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin yukarıdaki hükümlerine göre; inşaat halindeki binalara, yapının tamamlanarak yapı kullanma izin belgesi alınıp sözleşme yapılmasına ya da Yönetmelik'in 7'nci maddesinin (h) bendi gereği geçici sözleşme yapılmasına kadar şantiye tarifesi uygulanacak olup inşaatı biten ve yapı kullanma izin belgesi alan yapılarda inşaat hesabı sayaç raporuna göre kesilecektir. Yönetmelik'in 13 ve 14'üncü maddesi hükümlerine göre de; su tüketimi tahakkuk ve tahsilâtlarının üst sınırı (3) ayı geçmeyen dönemlerde yapılması, abonelerin tükettiği su ve atık su miktarlarının, sayaçlarının periyodik şekilde okunarak bir önceki okuma ile güncel okuma arasındaki farkın esas alınması suretiyle tespit edilmesi, su

tüketimi, atık su, bakım ücreti ve diğer yasal alacakların yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk ettirilerek faturada gösterilen süre içerisinde tahsil edilmesi, zamanında tahsil edilemeyen alacaklar için de Yönetmelik'in ilgili diğer hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

İnşaat/şantiye tarifesi uygulanan abonelere ilişkin incelemelerde; 1990 yılından başlamak üzere 2024 yılı sonuna kadar inşaat/şantiye aboneliği tesis edilen (910) kişinin bulunduğu, bu aboneliklerin tamamının açık olduğu, (252) inşaat/şantiye abonesinin abonelik tarihinin 2019 ve öncesi yıllara, (236) abonenin abonelik tarihinin 2020, 2021 ve 2022 yıllarına, (421) abonenin abonelik tarihinin de 2023 ve 2024 yıllarına ait olduğu, kurum veri tabanında belediyece "inşaat/yapı ruhsatının verildiği tarih" ve tamamlanan yapılar için "yapı kullanma izin belgesi tarihi" bilgilerinin bulunmadığı görülmüştür. Aşağıdaki tabloda da inşaat/şantiye tarifesi uygulanan abonelerin vadesi geçmiş borçları yer almakta olup, 31.12.2024 tarihi itibarıyla (389) aboneye ilişkin tahakkuk etmiş gecikme zammıyla birlikte ödenmemiş toplam 9.299.470,06 TL borç bulunduğu, söz konusu abonelerden kaynaklı alacakların tahsili için idarece herhangi bir işlem tesis edilmediği anlaşılmıştır.

Tablo 23: İnşaat/Şantiye Abone Borç Bilgileri

Abone Grubu			31.12.2024 Tarihi İtibarıyla;		
			Vadesi Geçmiş Toplam Borç Tutarı (TL)	Tahakkuk Etmiş Gecikme Cezası Toplam Tutarı (TL)	Toplam Borç Tutarı (TL)
İnşaat/Şantiye	1990 - 2024	389	7.269.569,83	2.029.900,23	9.299.470,06

İdare bulgu konusu hususlara katılmış olup, geçmiş yıllarda inşaat/şantiye aboneliği tesis edilmiş yapılara ilişkin yapılması gereken iş ve işlemlerin yapılmaya başlandığı, inşaat/şantiye abonelerinin idarece düzgün şekilde takibine yönelik çalışmaların da aynı şekilde başlatıldığı ifade edilmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, kurum veri tabanında (252) inşaat/şantiye abonesinin abonelik tarihi 2019 ve öncesi yıllara ait olarak görünmektedir. 3194 sayılı İmar Kanunu gereği inşaat/yapı ruhsatının geçerlilik süresinin (5) yıl olduğu dikkate alındığında 2019 ve daha öncesi yıllarda tesis edilen şantiye aboneliklerine ilişkin inşaatların, ruhsat müddetleri uzatılmamış ise tamamlanmış olması gerektiği değerlendirilmekte olup söz konusu (252) inşaat/şantiye abonesine ilişkin inşaatların tamamlanıp tamamlanmadığının, yapılara yapı

ruhsatı verilip verilmediğinin ve inşa edilen yapıların kullanılıp kullanılmadığının idarece öncelikli olarak denetlenmesi, denetim sonucuna göre ilgili aboneler ve yapılardaki kullanılan bağımsız bölümler için gerekli abone iş ve işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Söz konusu denetimin sadece 2019 ve daha öncesi yıllarda tesis edilen şantiye aboneliklerine ilişkin olarak değil, 2020, 2021 ve 2022 yıllarında şantiye aboneliği tesis edilen (236) kişiye ve 2023 - 2024 yıllarında şantiye abonesi yapılan (421) kişiye ilişkin olarak da sırasıyla yapılması gerekmektedir.

Yine; aboneler tarafından tüketilen/kullanılan su ve atık su miktarlarının, Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri ve kurum yönetimince alınan kararlar gereği sayaçların periyodik şekilde okunması suretiyle tespit edilerek faturalandırılması, kurum gelirlerinin yürürlükteki tarifelere göre ve Yönetmelik'le belirlenen azami sürelerde tahakkuk ettirilerek süresi içerisinde tahsil edilmesi, bu kapsamda inşaat/şantiye tarifesi uygulanan abonelerin yukarıdaki tabloda gösterilen vadesi geçmiş borçlarının tahsili için gerekli iş ve işlemlerin başlatılması, idare gelirlerinin tahakkuk ve tahsiline ilişkin iş ve işlemlerde 5018 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine riayet edilmesi gerekmektedir.

BULGU 13: Kamu Kurumlarından Vadesi Geçmiş Su, Atık Su Alacaklarının Tahsil Edilmemesi

Kamu kurumlarına ait vadesi geçmiş su, atık su alacaklarının tahsilatına ilişkin iş ve işlemlerin mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülmediği görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde;

"Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.

Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler.”

Düzenlemeleri yer almaktadır.

Kanun'un “*Gelirlerin toplanması sorumluluğu*” başlıklı 38'inci maddesinde ise “*Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur.*” hükmüne yer verilmiş, “*Malî hizmetler birimi*” başlıklı 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde de “*İlgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek*” mali hizmetler biriminin görevleri arasında sayılmıştır.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin;

“Tahakkuk ve tahsilat” başlıklı 13'üncü maddesinde “MARSU Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulu Kararı ile su tüketimi tahakkuk ve tahsilâtlarını üst sınırı 3 ayı geçmeyen dönemlerde yapar. Sürelerin saptanmasında Genel Müdürlük yetkilidir.”

“Dönemsel tahakkuk” başlıklı 14'üncü maddesinde “Her abonenin tükettiği su ve atık su miktarı, sayaçları periyodik bir şekilde okunup, bir önceki okuma ile arasındaki fark alınarak tahakkuklara esas alınacak abone tüketimi bulunur. Su tüketim bedeli, atık su bedeli, bakım ücreti ve diğer yasal alacaklar gösterilerek yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk yapıp, fatura düzenlenerek süresi içerisinde tahsil edilir.”

“Zamanında ödenmeyen borçlar” başlıklı 50'nci maddesinde ise;

“(1) Aboneler, tahakkuk eden fatura bedellerini bildirimde belirtilen son ödeme gününe kadar ödemekle yükümlüdür. Abonelikte kimse bulunmazsa abonelik adresine borç bildirimini bırakılmakla aboneye bildirim yapılmış sayılır.

(2) Borcunu ödemeyen abonelere aşağıdaki yaptırımlar uygulanır:

a) *Fatura bedellerini bildirimde belirtilen son ödeme tarihine kadar ödemeyen abonelerin suları kapatılabilir.*

Süresinde ödenmeyen fatura bedelleri, 21/7/1953 tarihli ve 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51'inci maddesinde belirtilen oranda aylık gecikme zammı günlük hesaplanıp birlikte yasal yollardan tahsil edilir.”

Hükümleri yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerine göre; üst yöneticiler sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden sorumlu olup bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirmekle yükümlüdürler. Mali hizmetler birimi de Kanun'un 60'ıncı maddesi gereği gelirlerin tahakkuk ve tahsilatına ilişkin işlemlerin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur. Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre de; su tüketimi tahakkuk ve tahsilatlarının üst sınırı (3) ayı geçmeyen dönemlerde yapılması, su tüketimi, atık su, bakım ücreti ve diğer yasal alacakların yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk ettirilerek faturada gösterilen süre içerisinde tahsil edilmesi, süresinde ödenmeyen fatura bedellerinin 6183 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinde belirtilen oranda aylık gecikme zammı hesaplanarak yasal yollardan tahsil edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede, 31.12.2024 tarihi itibarıyla idarenin resmi daire tarifesi uyguladığı kamu kurum ve kuruluşlarından olan vadesi geçmiş su, atık su alacak tutarının 2.931.029,86 TL, bu alacaklara ilişkin tahakkuk etmiş gecikme zammı tutarının ise 676.640,92 TL olduğu, söz konusu alacakların tahsilatına ilişkin iş ve işlemlerin Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre yürütülmediği görülmüştür.

İdare bulgu konusu hususa katılmış olup kamu kurum ve kuruluşlarından olan vadesi geçmiş alacakların tahsiline yönelik iş ve işlemlerin yapılmaya başlandığı ve Yönetmelik'in ilgili hükümlerine göre yürütülmeye devam edileceği ifade edilmiştir.

İdare gelirlerinin takip ve tahsiline ilişkin iş ve işlemlerin Yönetmelik'in ilgili hükümlerine göre yürütülmesi 5018 sayılı Kanun'un ilgili düzenlemelerine göre mali hizmetler birimi, harcama yetkilileri ve üst yöneticinin görev ve sorumlulukları arasındadır. Dolayısıyla idarece kamu kurum ve kuruluşlarından olan vadesi geçmiş alacakların takip ve tahsiline ilişkin iş ve işlemlerin Yönetmelik'te yer alan düzenlemelere uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 14: Zamanında Ödenmeyen Alacaklara İlişkin Yasal Takip İşlemlerinin Başlatılmaması

Su ve atık su borçlarını faturalarında gösterilen sürelerde ödemeyen abonelere ilişkin gerekli yaptırımların uygulanmadığı, alacakların tahsiline ilişkin yasal takip süreçlerinin başlatılmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci maddesinde;

"Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden Bakana; mahallî idarelerde ise meclislerine karşı sorumludurlar.

Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler."

Düzenlemeleri yer almaktadır.

Kanun'un "Gelirlerin toplanması sorumluluğu" başlıklı 38'inci maddesinde "Kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanlar, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur." hükmüne yer verilmiş, "Malî hizmetler birimi" başlıklı 60'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde de "İlgili mevzuatı çerçevesinde idare gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek" mali hizmetler biriminin görevleri arasında sayılmıştır.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'nin;

"Tahakkuk ve tahsilat" başlıklı 13'üncü maddesinde "MARSU Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulu Kararı ile su tüketimi tahakkuk ve tahsilâtlarını üst sınırı 3 ayı geçmeyen dönemlerde yapar. Sürelerin saptanmasında Genel Müdürlük yetkilidir."

“Dönemsel tahakkuk” başlıklı 14’üncü maddesinde “Her abonenin tükettiği su ve atık su miktarı, sayaçları periyodik bir şekilde okunup, bir önceki okuma ile arasındaki fark alınarak tahakkuklara esas alınacak abone tüketimi bulunur. Su tüketim bedeli, atık su bedeli, bakım ücreti ve diğer yasal alacaklar gösterilerek yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk yapıp, fatura düzenlenerek süresi içerisinde tahsil edilir.”

“Zamanında ödenmeyen borçlar” başlıklı 50’nci maddesinde ise;

“(1) Aboneler, tahakkuk eden fatura bedellerini bildirimde belirtilen son ödeme gününe kadar ödemekle yükümlüdür. Abonelikte kimse bulunmazsa abonelik adresine borç bildirimini bırakılmakla aboneye bildirim yapılmış sayılır.

(2) Borcunu ödemeyen abonelere aşağıdaki yaptırımlar uygulanır:

a) Fatura bedellerini bildirimde belirtilen son ödeme tarihine kadar ödemeyen abonelerin suları kapatılabilir.

Süresinde ödenmeyen fatura bedelleri, 21/7/1953 tarihli ve 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51’inci maddesinde belirtilen oranda aylık gecikme zammı günlük hesaplanıp birlikte yasal yollardan tahsil edilir.”

Hükümleri yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerine göre; üst yöneticiler sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden sorumlu olup bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, mali hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirmekle yükümlüdürler. Mali hizmetler birimi de Kanun’un 60’ıncı maddesi gereği gelirlerin tahakkuk ve tahsilatına ilişkin işlemlerin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumludur. Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği’nin ilgili hükümlerine göre de; su tüketimi tahakkuk ve tahsilatlarının üst sınırı (3) ayı geçmeyen dönemlerde yapılması, su tüketimi, atık su, bakım ücreti ve diğer yasal alacakların yürürlükteki tarifelere göre tahakkuk ettirilerek faturada gösterilen süre içerisinde tahsil edilmesi, süresinde ödenmeyen fatura bedellerinin 6183 sayılı Kanun’un 51’inci maddesinde belirtilen oranda aylık gecikme zammı hesaplanarak yasal yollardan tahsil edilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; 31.12.2024 tarihi itibarıyla en az (3) fatura dönemine ilişkin borcu bulunan abone sayısının 30.240, bu abonelere ilişkin faturalandırılmış borç tutarının

58.121.050,21 TL ve tahakkuk etmiş gecikme zammı tutarının da 12.557.407,97 TL olduğu görülmüş olup detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Söz konusu borçlar nedeniyle abonelere yönelik Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliği'ndeki yaptırımların uygulanmadığı, alacakların tahsiline yönelik iş ve işlemlerin Yönetmelik hükümlerine göre yürütülmediği görülmüştür.

Tablo 24: En Az (3) Fatura Dönemine Ait Borcu Bulunan Aboneler

En Az (3) Fatura Dönemine İlişkin Borcu Bulunan Abone Sayısı	Fatura Tutarı (TL)	Gecikme Zammı Tutarı (TL)	İcra Takip Durumu
30.240	58.121.050,21	12.557.407,97	Başlatılmamış

İdare bulgu konusu hususa katılmış olup zamanında ödenmeyen alacakların yasal takip işlemlerine başlandığı, bu kapsamdaki alacakların tahsiline yönelik iş ve işlemlerin Yönetmelik'in ilgili hükümlerine göre yürütülmeye devam edileceği ifade edilmiştir.

İdare gelirlerinin takip ve tahsiline ilişkin iş ve işlemlerin Yönetmelik'in ilgili hükümlerine göre yürütülmesi 5018 sayılı Kanun'un ilgili düzenlemelerine göre mali hizmetler biriminin, harcama yetkililerinin ve üst yöneticinin görev ve sorumlulukları arasındadır. Dolayısıyla; idarece faturalarında gösterilen sürelerde borçlarını ödemeyen abonelere yönelik Yönetmelik'te belirtilen yaptırımların uygulanması, alacakların takip ve tahsiline ilişkin iş ve işlemlerin Yönetmelik'te yer alan düzenlemelere uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BULGU 15: İç Denetçi Kadrolarının İhdas Edilmemesi ve İç Denetçi Çalıştırılmaması

MARSU'da; iç denetim biriminin etkin olmadığı, 3 adet iç denetçi kadrosunun ihdas edilmediği yıl içerisinde ve önceki yıllarda iç denetçinin çalıştırılmadığı görülmüştür.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 11, 55, 57, 63 ve 65'inci maddelerinde yer alan düzenlemelere göre, özetle;

İç denetim, kamu idarelerinin iç kontrol sisteminin ayrılmaz bir unsurudur. İç kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenmektedir.

Kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemleri; harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluşmaktadır.

İç denetim, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile mali işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir. İç denetim, iç denetçiler tarafından yapılır.

Üst yöneticiler, idarelerinin stratejik planlarının ve bütçelerinin kalkınma planına, yıllık programlara, kurumun stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, sorumlulukları altındaki kaynakların etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanımını sağlamaktan, kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, malî yönetim ve kontrol sisteminin işleyişinin gözetilmesi, izlenmesi ve Kanun'da belirtilen görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinden mahallî idarelerde meclislerine karşı sorumludurlar. Üst yöneticiler, bu sorumluluğun gereklerini harcama yetkilileri, malî hizmetler birimi ve iç denetçiler aracılığıyla yerine getirirler. Belediyelerde belediye başkanı üst yöneticidir.

İç denetçiler, bakanlıklar ve bağlı idarelerde, üst yöneticilerin teklifi üzerine Bakan, diğer idarelerde üst yöneticiler tarafından sertifikalı adaylar arasından atanır ve aynı usulle görevden alınır. İç denetçilerin kamu idareleri itibarıyla sayıları, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

5018 sayılı Kanun'un yukarıda bahsedilen maddeleri birlikte değerlendirildiğinde iç denetimin dolayısıyla da iç denetçinin idarenin malî yönetim ve kontrol sisteminde ne derece önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede, İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e 28.10.2021 tarih ve 31642 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla eklenen "(IV) Sayılı Listenin C) Büyükşehir Belediyeleri Bağlı İdareler" arasında MARSU için 3 adet iç denetçi kadrosu belirlendiği halde Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından herhangi bir iç denetçi kadrosu ihdas edilmediği önceki yıllarda iç denetçinin çalıştırılmadığı görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, iç denetçi kadrolarının ihdas edilmesiyle ilgili gerekli çalışmaların sürüldüğü ifade edilmiştir.

Bu itibarla iç denetçi kadrolarının ihdas edilmesi ve kadrolara atama yapılması, iç denetçinin üst yönetici tarafından görevlendirilerek iç denetim programının düzenlenmesi, denetim biriminin aktif hale getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 16: İçme Suyu ve Atık Su Hatları ile Tesislerin ve Diğer Şebeke Unsurlarının SCADA Sistemi ile İzlenmemesi

MARSU Genel Müdürlüğüne ait içme suyu, yağmur suyu, atık su hatları ile tesislerin ve diğer şebeke unsurlarının uzaktan kontrol sistemi (SCADA) üzerinden izlenemediği görülmüştür.

Veri Tabanlı Kontrol ve Gözetleme Sistemi olarak Türkçeye çevrilen SCADA (Supervisory Control and Data Acquisition) sistemi, geniş bir bölgede bulunan birimlerin merkez bilgisayar aracılığıyla kontrol edilmesi, izlenmesi, birimlere ait geçmiş verilerin saklanma vazifesini yapan sistemlerin genel adıdır. Bu sistem sayesinde sahada bulunan ölçüm elemanları tarafından ölçülen veriler sisteme aktararak saatlik, günlük, haftalık, aylık, yıllık olarak saklanabilmekte ve gerektiğinde kullanılabilir. Böylece elde edilen bilgilerin operasyonel geçmişi değerlendirilerek daha etkin planlamalar yapılabilmekte, gelecek için tahminlerde bulunulabilmektedir. Ayrıca makine ve ekipmanlarda yaşanabilecek hasarlar otomasyon sisteminden gelen verilerin analiz edilmesiyle önceden belirlenebilmekte ve erken müdahale edilebilmektedir. Makine ve ekipmanların yıpranmasını minimize eden ve dolayısıyla kullanım ömürlerini artıran, bakım ve onarım maliyetlerini kontrol altına alan bu sistem sayesinde insan kaynaklı hataların asgari seviyeye indirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Günümüzde otomasyonun kullanıldığı hemen her alanda SCADA sistemi kullanılabilir. Bu sistemlerin uygulandığı alanlardan biri de içme suyu ve atık su idareleridir. SCADA sisteminin yukarıda ifade edilen faydaları yanında içme suyu ve atık su idareleri özelinde de bir takım olumlu tarafları bulunmaktadır. Örneğin, şebeke üzerindeki bilgiye gerçek zamanlı olarak erişilebilmekte ve bu bilgi doğru karar verme sürecini hızlandırmaktadır. İçme suyu ve atık su tesislerinden şebekelere verilen su ve atık su miktarlarının (7) gün (24) saat boyunca eş zamanlı olarak izlenebilmesine olanak sağlayan bu sistem sayesinde, akaryakıt sarfiyatının durumu, pompaların çalışıp çalışmadığı, elektrik

kesintilerinde jeneratörlerin devreye girip girmediği ve diğer olası arıza ve sorunlar hızlı bir şekilde tespit edilerek çözüme kavuşturulabilmektedir. Böylece su kayıp ve kaçaklarının azaltılmasına katkıda bulunularak kullanıcılara sürekli ve yeterli su verilebilmekte, su kaynaklarının optimum düzeyde kullanılması sağlanabilmektedir. Ayrıca atık su arıtma tesislerinde veya içme suyu tesislerinde kullanılan kimyasal maddelerin dozajlarının takibi ve kontrolü yapılabilmekte, tesislerin enerji sarfiyatı, arıtılan su/atık su miktarı ve sistemden uzaklaştırılan çamur miktarı gibi veriler için de günlük/aylık raporlamalar yapılabilmekte, tesislerin performansı değerlendirilebilmektedir.

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş, Görev, Yetki ve Yönetimine İlişkin Teşkilat Yönetmeliği'nin 43, 44 ve 45'inci maddeleri gereği, kurumda SCADA sisteminin kurulması ve işletilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yapmak Su ve Kanal İşletme Dairesi Başkanlığı, Tesisler Dairesi Başkanlığı ve Şebekeler Dairesi Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları içerisindedir.

Yapılan incelemelerde; MARSU tarafından yürütülen içme suyu ve atık su faaliyetlerinde SCADA sisteminden yeterli düzeyde faydalanılmadığı görülmüş, SCADA sisteminin sadece Kızıltepe ve Yeşilli Atık Su Arıtma Tesislerinde kurulu ve çalışır vaziyette olduğu, şehir genelindeki içme suyu, yağmur suyu ve kanalizasyon hatları, depo ve terfi merkezleri ile diğer şebeke unsurlarının, Derik içme suyu arıtma tesisinin SCADA sistemiyle izlenemediği, Genel Müdürlük hizmet binasında bir SCADA merkezinin bulunmadığı, SCADA Şube Müdürlüğünün henüz kurulmadığı, SCADA sisteminin kurumun tüm tesisleri ile donanım ve hatlarına ilişkin verileri içermemesi nedeniyle idareye ilişkin bütünsel bir kontrol mekanizması sağlamadığı anlaşılmıştır.

İdare bulgu konusu hususa katılmış olup, SCADA sisteminin, kurumun 2560 sayılı Kanun'da sayılan iş ve görevlerinin yürütülmesinde yardımcı olmak üzere en kısa sürede kurulması için gerekli çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir.

Su kayıplarının önlenmesi, kayıp ve kaçaklara kısa sürelerde müdahale edilebilmesi, kesintisiz su temini ve yağmur suları ile kullanılmış suların efektif ve verimli şekilde toplanmasının ve uzaklaştırılmasının sağlanması, hatlarda meydana gelen arızaların bakım ve onarımının ve altyapı yatırımlarına ilişkin iş ve işlemlerin hızlandırılması, kurumun 2560 sayılı Kanun'da sayılan iş ve görevlerinin yürütülmesinde kolaylıklar sağlanması açısından SCADA sisteminin mümkün olan en kısa süre içerisinde kurularak faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.

BULGU 17: Kamulaştırmasız El Atma İşlemi Nedeniyle Dava Konusu Olan Taşınmazlara İlişkin Mahkeme Kararları Neticesinde İdarenin Mülkiyetine Geçen Taşınmazların Tescil İşlemlerinin Yapılmaması

Kamulaştırmasız el atma işlemi nedeniyle dava konusu olan ve MARSU adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilen taşınmazların tescil işlemlerinin yapılmadığı görülmüştür.

2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 1'inci maddesinde gayrimenkullerin tescilinde belediyeye ait ise belediye reisinin, mahsus kanunla teşekkül etmiş diğer hükmi şahıslara ait ise bunların kanuni mümessillerinin salahiyyetli olduğu ifade edilmektedir.

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nu 1'inci maddesinde Kanun'un taşınmaz malın ve irtifak hakkının idare adına tescilini düzenlediği belirtilerek "Kamulaştırılmaksızın kamu hizmetine ayrılan taşınmazların bedel tespiti" başlıklı Geçici 6'ncı maddesinde fiilen kamu hizmetine ayrılan ve malikin rızası olmaksızın fiili olarak el konulması sebebiyle, mülkiyet hakkından doğan taleplerde, bedel talep edilmesi hâlinde bedel tespiti ve diğer işlemlerin bu madde hükümlerine göre yapılacağı; idare ve malik arasında uzlaşma sağlanamadığı takdirde, uzlaşmazlık tutanağının tanzim edildiği tarihten itibaren üç ay içinde malik veya idare tarafından bedel tespiti davası açılabileceği; dava açılması hâlinde, mahkemece fiilen el konulan taşınmazın veya üzerinde tesis edilen irtifak hakkının dava tarihindeki değerinin tespit ve taşınmazın idare adına tesciline hükmedileceği belirtilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, kamulaştırmasız el atma işlemi nedeniyle dava konusu olan taşınmazlara ilişkin mahkeme kararlarında İdare adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilen taşınmazla ilgili gerekli yazışmaların Tapu İlçe Müdürlükleri ve Kadastro İl Müdürlüğü ile yapıldığı ve işlemlerin devam ettiği ifade edilmiştir.

Kamulaştırmasız el atma işlemi nedeniyle dava konusu olan taşınmazlara ilişkin örnek niteliğindeki mahkeme kararlarında ilgili mahkemeler tarafından malik adına olan tapu kaydının iptaline, Mardin İçme Suyu ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü adına tapuya kayıt ve tesciline karar verildiğinden bu durumdaki taşınmazların karar üzerine tapu tescil işlemlerinin yetkili memurlar tarafından takip ve uygulamasının yapılması gerekmektedir.

BULGU 18: Borçlanma Sınırının Aşılması

İdarenin borç stokunun, bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla artırılması sonucu oluşan yasal sınırın üzerinde olduğu görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un; "*Kredi ve borçlanmalar*" başlıklı 14'üncü maddesinde; İSKİ'nin yurt içi kuruluşlardan, İller Bankasından, Maliye Bakanlığı'nın izniyle yurt dışı kuruluşlardan kredi ve borç alabileceği ifade edilmiş, Genel Kurulun yurt içi ve yurt dışı borçlanmalar hakkında Yönetim Kuruluna yetki verebileceği Kanun'un 6'ncı maddesiyle hüküm altına alınmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "*Borçlanma*" başlıklı 68'inci maddesinin 1'inci fıkrasında;

"...

d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

...

f) Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddî kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Cumhurbaşkanınca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır."

Düzenlemelerine yer verilmiştir.

İçişleri Bakanlığının "Borçlanmalar" konulu 21.02.2005 tarih ve 45201 sayılı genel yazısının dördüncü paragrafında "Borçlanma talebinde bulunan belediyeler toplam borç stoklarını hesaplamak veya tespit etmek amacıyla; Hazine Müsteşarlığı, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, ilgili Sosyal Sigortalar Kurumu il müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü, ilgili vergi dairesi müdürlüğü ve ilgili TEDAŞ biriminden alacakları yapılandırılmış, kesinleşmiş veya diğer şekilde borç durumuna ilişkin belgelere göre gerekli hesaplamayı yaparak borçlanma talep dosyasına ekleyeceklerdir. Bu belgelere ilave olarak, belediyenin piyasaya ve personeline borcunun olup olmadığı, varsa borç miktarı belediye başkanı tarafından imzalanmak suretiyle ayrıca borçlanma talep dosyasına eklenecektir." denilmek suretiyle borç stokunun belirlenmesinde, İller Bankası kredileri, banka kredileri, dış krediler, Hazineye olan borçlar ve tüm bunların faizleri ile birlikte, vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu borçlarının ve piyasa borçları (bütçe emanetlerinde kayıtlı) ile varsa personele olan borçların da dikkate alınması gerektiği öngörülmüştür.

Yukarıda sayılan borç kalemlerinin toplanması suretiyle hesaplanan toplam borç tutarının (borç stoku), belediyenin ya da bağlı idarelerinin kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla arttırılan miktarını (büyükşehir belediyelerinde bu miktarın 1,5 katı) geçmesi halinde ilgili idare borçlanma yapamayacaktır.

Tablo 25: 31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Kurum Borç Stoku

Sıra No	Borçun Kayıtlı Olduğu Muhasebe Hesap Kodu	Borçun Kayıtlı Olduğu Muhasebe Hesap Adı	Borçun Niteliği / Neye İlişkin Olduğu (Cari Hes.Kred./Yatırım Kred./Kısa Vadeli Banka Kred./SGK Prim Borcu/Vergi Borcu/Elektrik-Doğalgaz Borcu/320 Bütçe Emanetlerinde Kayıtlı Borçlar vs.)	31.12.2024 Tarihi İtibarıyla Borçun Kayıtlı Olduğu Hesabın Alacak Bakiyesi (TL)
1	300	Banka Kredileri	Kısa Vadeli İller Bankası Kredisi Anapara	105.417.353,31
2	320	Bütçe Emanetleri	Bütçe Emanetlerinde Kayıtlı Borçlar (Piyasa, Elektrik, Halk Sağlığı ve Mardin Kent A.Ş.)	594.805.832,49
3	330	Alınan Depozito ve Teminatlar	İhalelere ait geçici, kesin ve ek kesin teminat bedeli	1.930.919,00
4	333	Emanetler	GEÇİCİ KABUL NOKSANLIKLARI - AVUKATLIK VEKALET ÜCRETLERİ - RESMİ KURUMLAR TARAFINDAN YATIRILAN TUTARLAR	10.355.008,65
5	360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	Cari ay beyannamelere ilişkin vergi borcu	7.632.977,84
6	361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kes.	Cari ay SGK Prim borcu	3.804.285,66
7	362	Fonlar ve Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahsilat	Büyükşehir ve İlçe Belediyelere ait ÇTV borcu	60.529.041,22
8	363	Kamu İdareleri Payları	ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI Aralık 2024 %1'LIK ÇEVRE KATKI PAYI	264.681,69
9	381	Gider Tahakkukları	Kısa Vadeli İller Bankası Kredisi Faizi	73.648.421,31
10	400	Banka Kredileri	Uzun Vadeli İller Bankası Kredisi Anapara	517.703.499,36
11	403	Kamu İdarelerine Mali Borçlar	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN İDAREYE NAKİT BORÇ VERME - DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNCE İNŞA EDİLEREK TAMAMLANAN VE İDAREYE DEVREDİLEN TESİSLERE AİT BORÇ - KAPANAN VE İDAREYE DEVREDİLEN BELDE BELEDİYELERİNİN ÖZELLEŞTİRME ÖNCESİ DÖNEMDEN KALAN ELEKTRİK BORCU	1.186.997.207,21
12	430	Alınan Depozito ve Teminatlar	SU DEPOZİTO VE GÜVENCE BEDELLERİ	20.568.510,89
13	481	Gider Tahakkukları	Uzun Vadeli İller Bankası Kredisi Faizi	406.946.209,64
TOPLAM				2.990.603.948,27

Yapılan incelemede, idarenin borç stokunun 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda öngörülen sınırın üzerinde olduğu görülmüştür. Şöyle ki; idarenin en son kesinleşmiş bütçe gelirleri 2023 yılı gelir kesin hesabı cetveline göre 540.199.565,79 TL olup, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı olan %58,46 oranı ile artırılması sonucu 2024 yılı için aşılmaması gereken limit 856.000.231,95 TL'dir. Büyükşehir belediyesi

olan illerde borçlanma limitinde esas alınacak tutar, hesaplanan tutarın 1,5 katı olarak uygulanacağından idarenin 2024 yılı için borçlanabileceği üst limit tutarı 1.284.000.347,92 TL olacaktır. Yukarıdaki tabloya göre idarenin 31.12.2024 tarihi itibarıyla toplam borç stoku 3 milyar TL'ye yakın olup bu tutar ise borçlanma sınırının oldukça üzerindedir.

İdarece verilen cevapta; kurumun borç stokunun yüksek olmasının nedenlerine değinilmiş, borç stokunun daha da artmaması, tahsilatın artırılması ve harcamalarda tasarruf sağlanması için gayret gösterileceği ifade edilmiştir.

İdarece borçlanmaya ilişkin olarak 5393 sayılı Kanun'da belirlenen sınırlar içerisinde kalınması, borçlanma sınırının aşılmaması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

BULGU 19: Yağmur Sularının Uzaklaştırılması İle İlgili Önemli Bir Yatırım Yapılmaması, Yağmur Suyuyla İlgili Geçmiş Yıllarda Yapılan Harcamaların İlgili Belediyelerden Tahsil Edilmemesi

İdarece yağmur sularının uzaklaştırılması amacıyla herhangi bir yatırım yapılmadığı, yağmur sularının uzaklaştırılması için geçmiş yıllarda yapılan yatırım harcamalarının ilgili belediyelerden tahsil edilmediği görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Görev ve yetkiler" başlıklı 2'nci maddesinde;

"...

b) Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

...

d) Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,"

İSKİ'nin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Kanun'un "Yağmur sularının uzaklaştırılması" başlıklı 25'inci maddesinde de "Yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili tesislerin yapılması veya bu tip tesislerin

işletilmesi, gerekli harcamalar ilgili belediyelerce karşılanmak şartıyla İSKİ tarafından yerine getirilir. ...” hükmüne yer verilmiştir. Madde hükmünde geçen “*ilgili belediyelerce*” ibaresinden ne anlaşılması gerektiği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün “Yağmur Sularının Uzaklaştırılması” konulu 06.12.2022 tarihli ve E14399437-622.02-5194236 sayılı yazısında; büyükşehir belediyesi sınırları içinde su, kanalizasyon (atık su), derelerin ıslahı ve yağmur suyunun uzaklaştırılması hususunda her türlü hizmeti yürütmek, bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettiriminin büyükşehir belediyeleri ile su ve kanalizasyon idarelerinin görevleri arasında olduğu, bu konuda ilçe belediyelerinin herhangi bir görev, yetki ve sorumluluğu bulunmadığı, su ve kanalizasyon idareleri ve büyükşehir belediyelerinin görevlerinin kanunda açıkça zikredildiği, bu kapsamda alt yapı hizmetleri ve yağmur sularının uzaklaştırılmasına ilişkin görevlerin sırasıyla büyükşehir belediyesi ile su ve kanalizasyon idarelerinde olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bu konudaki harcamaların sadece büyükşehir belediyelerinden karşılanacağı yönündeki bir İdare Mahkemesi kararı ise Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunca sonuca bağlanmış, 30.12.2020 tarih ve E.2020/1824 - K.2020/3625 numaralı kararda, yağmur suyu hatlarının yapımından kaynaklanan harcamaların, ilgili ilçe belediyesinden istenilmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına karar verilmiştir.

Yağmur sularının toplanması, depolanması ve deşarj sistemlerinin planlanmasına, tasarımına, projelendirilmesine, yapımına ve işletilmesine ilişkin usul ve esaslar Yağmursuyu Toplama, Depolama ve Deşarj Sistemleri Hakkında Yönetmelik’te düzenlenmiştir. Yönetmelik’in “*Tanımlar*” başlıklı 4’üncü maddesinde “*Ayrık sistem: Atık suyun ve yağmur suyunun iki ayrı kanalla toplanarak uzaklaştırıldığı kanalizasyon sistemi,*” şeklinde tanımlanmış, “*Genel esaslar*” başlıklı 5’inci maddesinin 1’inci fıkrası (f) bendinde de sistemin planlanması aşamasında ayrık sistemlerin tercih edilmesi, bu kapsamda bina çatısından gelen yağmur suyu ve yüzeysel sulara ait giderlerin atık su parsel bacasına bağlanmaması gerektiği ifade edilmiştir.

İdareden alınan aşağıdaki ilk tabloda yer alan verilerden; merkez Artuklu ilçesi de dahil olmak üzere Mardin’in ilçelerinde kayda değer bir yağmur suyu hattı bulunmadığı, herhangi bir dere ıslahı yatırımı da yapılmadığı görülmekte olup il genelindeki toplam yağmur suyu hat uzunluğunun sadece 27,34 km olduğu anlaşılmaktadır. Su ve Kanal Dairesi Başkanlığınca yapılan küçük metrajlı yağmur suyu hattı çalışmaları haricinde kurumca son yıllarda yağmur suyu ve dere ıslahına yönelik büyük çaplı herhangi bir yatırım yapılmamıştır. Aşağıdaki ikinci tabloda ise geçmiş yıllarda yapılan yağmur suyu yatırımlarından kaynaklı olarak idarenin ilgili

belediyelerden olan alacak tutarı güncellenmiş haliyle gösterilmiştir. 2024 yılı güncellenmiş haliyle idarenin ilgili belediyelerden olan toplam alacak tutarının 207.351.005,88 TL olduğu görülmektedir.

Tablo 26: Yağmur Suyu ve Islah Edilen Dere Hat Uzunlukları

İlçe	Derik	Dargeçit	Kızıltepe	Savur	Yeşilli	Mazıdağ	Artuklu	Ömerli	Midyat	Nusaybin
Yağmursuyu Hat Uzunluğu (km)	-	-	3,2	-	3,49	-	-	6,21	-	14,44
Yapım Yılı	-	-	2024	-	2017	-	-	2020-2021	-	2017-2018
Yatırımın Toplam Maliyeti (TL)	-	-	4.466.830,70	-	1.648.900,70	-	-	5.133.097,98	-	5.007.937,08
Dere Islahı (km)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yapım Yılı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yatırımın Toplam Maliyeti (TL)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 27: Geçmiş Yıllarda Yapılan Yağmur Suyu Yatırım Harcama Tutarları

Sıra No	İşin Adı	2024 Yılı Güncellenmiş Tutar (TL)	KDV Tutarı (TL)	2024 Yılı Toplam Harcama (KDV Dahil / TL)
1	Yeşilli İçmesuyu, Kanalizasyon ve Yağmursuyu İnşaatı Yapım İşİ	22.378.675,50	4.028.161,59	26.406.837,08
2	Nusaybin 2. Kısım Kanalizasyon İnşaatı Yapım İşİ	67.334.393,87	12.120.190,90	79.454.584,77
3	Nusaybin Kısmı Kanalizasyon İnşaatı Yapım İşİ	46.517.274,42	8.373.109,40	54.890.383,82
4	Ömerli (MARDİN) Kanalizasyon, Yağmursuyu ve İçmesuyu İnşaatı	34.257.529,22	6.166.355,26	40.423.884,48
5	Mardin İli Muhtelif İlçe ve Mahallelerde İçmesuyu, Yağmursuyu ve Kanalizasyon İnşaatı Yapım İşİ	5.146.096,44	1.029.219,29	6.175.315,72
Toplam		175.633.969,45	31.717.036,44	207.351.005,87

İdarece verilen cevapta, yapımı tamamlanan yağmur suyu yatırımlarına ilişkin harcamaların ilgili belediyelerin kurumdan olan ÇTV alacaklarından güncel rakamlarla mahsup edileceği, il genelinde yağmur suyu yatırımlarının bundan sonraki süreçte Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmasının planlandığı ifade edilmiştir.

Yağmur sularının Yağmursuyu Toplama, Depolama ve Deşarj Sistemleri Hakkında Yönetmelik'te yer alan düzenlemeler gereği en uygun yöntemlerle toplanarak uzaklaştırılması, atık su hatlarına yağmur sularının karışarak temiz suyun da artırılmasının önüne geçmek adına atık su ve yağmur suyu hatlarının ayırık sistem şeklinde planlanması, yağmur sularının

uzaklaştırılması ve dere ıslahıyla ilgili MARSU Genel Müdürlüğünce geçmiş yıllarda yapılan harcamaların ilgili belediyelerden tahsil edilmesi gerekmektedir.

BULGU 20: Araç Kiralama İhalelerinde Rekabeti Engelleyici, İhaleye Katılımı Azaltıcı Şartlara Yer Verilmesi

İdarece gerçekleştirilen “Araç Kiralama Hizmet Alım İşi” ihalelerinin teknik şartnamelerinde rekabeti engelleyici, ihaleye katılımı azaltıcı düzenlemelere yer verildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun;

“*Temel ilkeler*” başlıklı 5’inci maddesinde; idarelerin, bu Kanun’a göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğu,

“*Şartnameler*” başlıklı 12’nci maddesinde; ihale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin teknik kriterlerine ihale dokümanının bir parçası olan teknik şartnamelerde yer verileceği, belirlenecek teknik kriterlerin, verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olacağı, rekabeti engelleyici hususlar içermeyeceği ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlayacağı, şartnamelerde teknik özelliklere ve tanımlamalara yer verileceği, belli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürünün belirtilemeyeceği ve belirli bir marka veya modele yönelik özellik ve tanımlamalara yer verilmeyeceği

Hüküm altına alınmıştır.

Kanun’un yukarıdaki hükümlerinden; idarelerce Kanun’a göre yapılacak ihalelerde ihale konusu işlerin şartnamelerine rekabeti engelleyici unsurların konulamayacağı, bilakis tüm istekliler için fırsat eşitliğini sağlayıcı ve ihaleye katılımı artırıcı hususların konulabileceği, şartnamelerdeki teknik kriterlerin, verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemede; 2024 yılı içerisinde yapılan “Araç Kiralama Hizmet Alım İşi” ihalelerinin teknik şartnamelerine “Araçların tamamı beyaz renkte olacak ...” hükmünün konulduğu görülmüş, idarece ihaleye katılacak isteklilerden ihale konusu iş kapsamında sadece söz konusu renge sahip araçların sunulması istenmiştir.

İdarece yaklaşık maliyeti 46.150.800,00 TL olan “1 Yıl Süre ile 87 Adet (Yakıtsız-Şoförsüz) Araç Kiralama Hizmet Alım İşi”nin ihalesi 14.08.2024 tarihinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 19’uncu maddesi kapsamında açık ihale usulüyle gerçekleştirilmiş, ihaleye tek istekli katılmış ancak geçici teminatının uygun olmaması gerekçesiyle teklifi değerlendirme dışı bırakılmış, geçerli başka teklif olmaması sebebiyle ihale iptal edilmiştir. Söz konusu ihalenin dokümanını indiren istekli olabilecek bir firma tarafından şartnamedeki “*ihale kapsamında çalıştırılacak araçların beyaz renkte olması*” şartının ihaleye katılımı engeller nitelikte olduğu gerekçesiyle idareye şikayet başvurusunda bulunulduğu görülmüştür. Söz konusu ihalenin iptali üzerine idarece yaklaşık maliyeti 2.007.550,00 TL olan “1 Ay Süre ile 54 Adet (Yakıtsız-Şoförsüz) Araç Kiralama Hizmet Alım İşi”nin ihalesi 04.09.2024 tarihinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 21’inci maddesi (f) bendi kapsamında pazarlık ihale usulüyle gerçekleştirilmiş, ihaleye tek istekli katılmış, ihale üzerinde bırakılarak istekliyle 1.997.992,80 TL bedel üzerinden sözleşme imzalanmıştır. Daha sonraki süreçte idarece yaklaşık maliyeti 50.364.000,00 TL olan “1 Yıl Süre ile 87 Adet (Yakıtsız-Şoförsüz) Araç Kiralama Hizmet Alım İşi”nin ihalesi 30.09.2024 tarihinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 19’uncu maddesi kapsamında yine açık ihale usulüyle gerçekleştirilmiş, ihaleye 4 istekli katılmış ancak 3’ünün geçici teminatının uygun olmaması, 1’inin de yeterlik bilgileri tablosunda geçici teminata ilişkin satırın doldurulmaması ve EKAP üzerinde e-gtm bilgisine ulaşılamaması gerekçeleriyle teklifleri değerlendirme dışı bırakılmış, geçerli başka teklif olmaması sebebiyle bu ihale de iptal edilmiştir. Söz konusu ihalenin dokümanını indiren istekli olabilecek bir firma tarafından da yine şartnamedeki “*ihale kapsamında çalıştırılacak araçların beyaz renkte olması*” şartının ihaleye katılımı engeller nitelikte olduğu gerekçesiyle idareye şikayet başvurusunda bulunulduğu görülmüştür. Bu ihaleden sonra ise idarece yaklaşık maliyeti 17.720.000,00 TL olan “4 Ay Süre ile 70 Adet (Yakıtsız-Şoförsüz) Araç Kiralama Hizmet Alım İşi”nin ihalesi 08.10.2024 tarihinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 21’inci maddesi (b) bendi kapsamında pazarlık ihale usulüyle gerçekleştirilmiş, ihaleye iki istekli katılmış, ihale komisyonunca yapılan değerlendirme sonucu ihale ekonomik açıdan en avantajlı teklif sahibi üzerinde bırakılmış, daha sonra ise gerekçeli karar oluşturularak ihale iptal edilmiştir.

İdarece yapılan ihalelerdeki kiralanacak araç sayısının (87), (70), (54) gibi yüksek olması da göz önünde bulundurulduğunda şartnamelere “*ihale kapsamında çalıştırılacak araçların beyaz renkte olması*” şartının konulmasının rekabeti kısıtlayıcı, ihaleye katılımı azaltıcı bir unsur olduğu açıktır. Nitekim yapılan ihalelere ilişkin istekli olabilecekler

tarafından idareye yapılan şikayet başvuruları ve ihalelere katılan istekli sayılarının az olması da bu durumu teyit etmektedir.

İdare bulgu konusu hususa katılmış olup belli bir tarihten sonra yapılan kiralama ihalelerinde beyaz renk şartının şartnamelerden çıkarıldığı ifade edilmiştir.

Dolayısıyla, idarelerce yapılacak hizmet alımı suretiyle taşıt edinilmesine ilişkin ihalelerde şartnamelerin rekabeti engelleyici herhangi bir hüküm içermemesine, aksine tüm istekliler için fırsat eşitliğini sağlayacak ve ihaleye katılımı artıracak şekilde düzenlenmesine özen gösterilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 21: Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısında Eksikliklerin Bulunması

İdarenin Coğrafi Bilgi Sistemi altyapısında eksikliklerin bulunduğu görülmüştür.

07.11.2019 tarihli ve 30941 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 49 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin “*Tanımlar*” başlıklı 3’üncü maddesine göre; “*Coğrafi Bilgi Sistemi*” “her türlü coğrafi verinin; üretilmesi, temini, depolanması, işlenmesi, yönetilmesi, analiz edilmesi, paylaşılması, sunulması ve güncel tutulması için gerekli olan donanım, yazılım, insan kaynağı, standartlar ve yöntemler bütünü”, “*coğrafi veri*” ise “konum bilgisi içeren her türlü veri”yi ifade etmektedir. Aynı maddenin (1) bendinde Kararname’nin kapsamına dâhil kamu kurum ve kuruluşları sayılırken belediyeler ve bağlı kuruluşlarına da yer verildiği görülmektedir. Söz konusu Kararname’nin 6’ncı maddesinde de kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na göre belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurma görevi (büyükşehir olmayan belediyeler için kurdurmak) bulunmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin müstakil bağlı idaresi konumundaki su idarelerinin de hem bahsedilen Kanunlar hem de İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği’nin “*İlkeler*” başlıklı 5’inci maddesine göre coğrafi bilgi sistemi veri tabanının oluşturulması, mevcut verilerin sayısallaştırılarak veri tabanına aktarılması ve sürekli güncellenmesi görevi bulunmaktadır.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’da su ve kanalizasyon idarelerinin temel yetki ve görevleri; içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması,

dağıtılması, her türlü tesisin etüt ve projesinin yapılması veya yaptırılması, kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması ve bu amaçla her türlü tesisin etüt ve projesinin yapılması veya yaptırılması şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda coğrafi bilgi sistemi altyapısında, içme, kullanma suyu hat verileri ile kanalizasyon ve yağmur suyu hat verilerinin bölge, mahalle ya da sokak düzeyinde hem mekânsal veri hem de öz niteliksel veri (hat uzunluğu, cinsi, ölçüleri, malzeme türü vs.) şeklinde sayısallaştırılmasının, tematik harita katmanları halinde saklanması, atık su, yağmur suyu çizgi ve kanalizasyon verilerinin kaynağından elde edilerek coğrafi bilgi sistemine işlenmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemelerde; tüm ilçelerde Coğrafi Bilgi Sistemi veri tabanı oluşturulmuş olmasına rağmen sayısallaştırma ve veri girişi işlemlerinin henüz tamamlanmadığı, Derik, Savur ve Kızıltepe ilçelerinin özellikle atık su hatlarına ilişkin bilgilere idarece sahip olunmadığı, söz konusu hatlarla ilgili yeterli verinin bulunmaması nedeniyle sayısallaştırma ve veri girişlerinin yeterli düzeyde yapılamadığı, Kızıltepe ve Yeşilli Atık Su Arıtma Tesisleri hariç çalışır durumda bir SCADA sisteminin bulunmadığı, FRIT projesi tamamlandığında Artuklu ilçesinde su kayıp kaçaklarının harita üzerinde SCADA sistemiyle izlenebileceği, Genel Müdürlük hizmet binasında bir SCADA merkezinin bulunmadığı, ekip çalışmalarıyla sahada sayısallaştırma işlemlerinin yapılması gerektiği, coğrafi bilgi sistemiyle ilgili DMA alt bölgelerinin oluşturulup kayıp-kaçak oranlarının hangi bölgede ne düzeyde olduğuna ilişkin tespitlerin yapılabileceği, ancak mevcut durumda sayısallaştırma işlemlerinin tamamlanmaması nedeniyle henüz buna ilişkin tespitlerin yapılamadığı, içme suyu coğrafi bilgi sistemi sayısallaştırma ve öz niteliksel verilerin işlenmesi işlemlerinin (1)-(2) yıl içerisinde tamamlanabileceği, atık suyla ilgili çalışmaların daha uzun sürebileceği, yağmur suyuyla ilgili Ömerli, Yeşilli ve eski Mardin bölgelerine ilişkin sayısallaştırma işlemlerinin yapıldığı, diğer ilçelerle ilgili verilerin sağlıklı olmadığı gerekçesiyle çalışma yapılamadığı, Ömerli ve Yeşilli ilçelerinde bölgesel bazlı SCADA sisteminin kurulabileceği, Artuklu ilçesinde ise FRIT içme suyu isale hattı projesinin tamamlanmasını müteakip kurulabileceği, birimler arasında koordinasyon probleminin olduğu, coğrafi envanter, mevcut imalatların tanımlanması çalışmalarının yapılmasına devam edildiği, altyapı koordinasyon merkezinin (biriminin) kurulması çalışmalarının yapılması gerektiği, kurumda Coğrafi Bilgi Sistemi Şube Müdürlüğü biriminin (2) yıl önce kurulduğu, henüz bir SCADA Şube Müdürlüğü biriminin bulunmadığı, SCADA siber güvenliğinin yeterli düzeyde olmadığı, atık su arıtma tesislerinde sistem sunucu odalarının personelin çalıştığı odaya yerleştirildiği, söz konusu durumun güvenlik riski

meydana getirdiği, Su ve Kanal Daire Başkanlığınca bakım ve onarım çalışmaları kapsamında yapılan imalatların Coğrafi Bilgi Sistemi Şube Müdürlüğüne bildirimini yapılmadığı anlaşılmıştır.

İdarece verilen cevapta; içme suyu, kanalizasyon ve yağmur suyu hatları ve bu hatlarla ilgili şebeke elemanlarına ait sayısallaştırma ve coğrafi bilgi sistemine aktarma işlemlerinin Coğrafi Bilgi Sistemi Şube Müdürlüğüne saha çalışmaları ile rutin olarak sürdürüldüğü, coğrafi bilgi sistemi ile MAKS ve TAKBİS entegrasyonlarına ilişkin çalışmaların da aynı şekilde devam ettiği ifade edilmiştir.

Su kayıp ve kaçaklarının önlenmesi, kayıp ve kaçaklara kısa sürelerde müdahale edilebilmesi, kesintisiz su temini ve yağmur suları ile kullanılmış suların efektif ve verimli şekilde toplanması ve uzaklaştırılmasının sağlanması, hatlarda meydana gelen arızaların bakım ve onarımının ve altyapı yatırımlarına ilişkin iş ve işlemlerin hızlandırılması, kurumun 2560 sayılı Kanun'da sayılan iş ve görevlerinin yürütülmesinde kolaylıklar sağlaması açısından birimler arası koordinasyonun ve ekip çalışmalarının güçlendirilerek Coğrafi Bilgi Sistemi altyapısındaki eksikliklerin mümkün olan en kısa süre içerisinde giderilmesi gerekmektedir.

BULGU 22: ÇTV Paylarının ve Gecikme Zamlarının Büyükşehir Belediyesine ve İlçe Belediyelerine Aktarılmaması

Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi (MARSU) Genel Müdürlüğüne konutlardan ve işyerlerinden tahsil edilen çevre temizlik vergilerine ilişkin 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun ilgili hükümleri gereği büyükşehir belediyesine ve ilçe belediyelerine aktarılması gereken payların ilgili idarelere aktarılmadığı görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun "*Çevre temizlik vergisi*" başlıklı mükerrer 44'üncü maddesinde;

"Su ve kanalizasyon idareleri büyükşehir dahilindeki her ilçe veya ilk kademe belediyesinin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan konutlara ilişkin olarak tahsil ettiği çevre temizlik vergisi ile bu verginin süresinde ödenmemesi nedeniyle tahsil ettiği gecikme zammının yüzde seksenini tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar bir bildirim ile ilgili belediyeye bildirerek aynı süre içinde öder.

Tahsil edilen vergi ve gecikme zammının yüzde yirmisini ise münhasıran çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmelerinde kullanılmak üzere büyükşehir belediyesinin hesabına

tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar aktarır. Büyükşehir belediye sınırları içinde bulunan belediyelerin kendileri tarafından tahsil edilen çevre temizlik vergisinin yüzde yirmisi aynı esaslar çerçevesinde büyükşehir belediyelerine aktarılır.

Tahsil ettiği vergiyi ya da gecikme zammını süresi içinde ilgili belediyeye yatırmayan idarelerden, bu tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı tatbik edilerek tahsil edilir.”

Denilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 23'üncü maddesinde ise; büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşları ile ilçe belediyeleri, tahsil ettikleri vergiler ve benzeri malî yükümlülüklerden birbirlerine ödemeleri gereken paylar ile su, atık su ve doğalgaz bedellerini zamanında yatırmadıkları takdirde, ilgili belediye veya bağlı kuruluşun talebi üzerine söz konusu tutarın, İller Bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçe vergi gelirleri payından kesilerek alacaklı belediyenin hesabına aktarılacağı; gecikmeden kaynaklanacak faiz ve benzeri her türlü zararın tazmininden, ilgili ilçe belediye başkanı ve saymanın şahsen sorumlu olacağı, ilçe ve ilk kademe belediyeleri hesabına yapılacak her türlü aktarmaları zamanında yapmayan büyükşehir belediye başkanı, bağlı kuruluş genel müdürleri ve saymanları hakkında da aynı hükmün uygulanacağı belirtilmektedir.

Tablo 28: Belediyelere Aktarılacak ÇTV Payları

31.12.2024 Tarihi İtibarıyla İlgili Belediyelere Aktarımı Yapılmamış Çevre Temizlik Vergisi Tutarları	
İdare Adı	ÇTV Tutarı Toplam (TL)
Mardin Büyükşehir Belediyesi	5.339.379,24
Derik Belediyesi	492.241,74
Dargeçit Belediyesi	1.566.152,94
Kızıltepe Belediyesi	9.559.420,30
Savur Belediyesi	701.532,43
Yeşilli Belediyesi	614.520,11
Nusaybin Belediyesi	2.377.010,89
Mazıdağı Belediyesi	610.069,59
Artuklu Belediyesi	25.028.578,05
Ömerli Belediyesi	558.491,20
Midyat Belediyesi	13.526.733,41
Toplam-	60.374.129,90

Yapılan incelemede; ayrıntısı yukarıdaki tabloda gösterildiği üzere MARSU Genel Müdürlüğünün 31.12.2024 tarihi itibarıyla belediyelere olan çevre temizlik vergisi borç tutarının toplam 60.374.129,90 TL olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, nakit mevcudunun yeterli olması halinde tahsil edilen ÇTV payların Büyükşehir ve İlçe Belediyelerine aktarılacağı, ayrıca Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerinin su abonelik borçlarının söz konusu paylardan mahsup edildiği ifade edilmiştir.

İdarece tahsil edilen çevre temizlik vergileri ile bu alacaklara ilişkin gecikme zammı bildirimlerinin 2464 sayılı Kanun'un yukarıdaki hükümleri gereği ilgili belediyelere süresinde yapılması, vergi paylarının ilgili idarelere belirlenen sürelerde aktarılması gerekmektedir.

BULGU 23: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

MARSU'da çalışan işçilerin sosyal hakları olan yıllık ücretli izinlerinin zamanında düzenli olarak kullandırılmadığı ve bu nedenle birikmiş yıllık izin sürelerinin bulunduğu görülmüştür.

Anayasa'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50'nci maddesinde; dinlenmenin çalışanların hakkı olduğu ve bu haklar ile şartlarının kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde yıllık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu'na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun'un 103'üncü maddesinde ise yıllık ücretli izni bu Kanun'un 56'ncı maddesine aykırı olarak bölen veya hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için ikiyüzyirmi Türk Lirası (2024 yılında 2.666,00 TL) idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı'nın 17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu 2024/7 sayılı Genelge'sinde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içinde kazandıkları yıllık ücretli izin süreleri, ilgili yıl içerisinde kullanılacaktır. Ayrıca ilgililerin önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık izin süreleri, yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 29: Daimi İşçilerin İzin Bilgileri

İşçi Sayısı	Kullanılmayan İzin Gün Sayısı Aralığı (Gün)	Kullanılmayan İzin Gün Sayısı Toplamı (Gün)
1	500 ve üzeri	517
3	400-500	1263
7	300-400	2394
16	200-300	3570
14	100-200	2096
23	0-100	1147
TOPLAM		10987

Yukarıda yer alan düzenlemelere göre işverenin yıllık izinleri kullandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve işçinin de izin hakkından feragat etmesi mümkün değildir. Diğer taraftan işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmekte ve yıllık izin karşılığı yapılacak olan bu ücret ödemesi de işçinin son ücreti üzerinden yapılacağından yüksek tutarlarda ödeme yapılmasına neden olmaktadır.

Kamu İdaresi cevabında, yıllık izinlerin kanuna uygun kullanılmasını için yazı ile tüm birimlerin bilgilendirildiği, izinlerin kullanılmaya başlandığı ifade edilmiştir.

Anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullanılmaması durumunda idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103'üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşı karşıya kalabileceğinden yıllık izinlerin kullanılmasında gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

BULGU 24: MARSU'da Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Müfettiş ve Müfettiş Yardımcılığı Kadrolarına Atama Yapılmaması

MARSU'da Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin hazırlanarak yürürlüğe konulmadığı, Teftiş Kurulu Başkanlığına atama yapılmadığı, müfettiş ve müfettiş yardımcılarının ihdas edilmediği ve bu kadrolara atama yapılmadığı görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Teşkilat ve personel" başlık 12'nci maddesinde;

"Genel Müdürlük, hizmetin gerektirdiği sayıda daire başkanlığı, müdürlük ve bunlara bağlı ait kademe birimlerinden teşekkül eder ve İSKİ'nin ihtisas isteyen kadroları, o ihtisasla ilgili meslek erbabından oluşturulur.

Daire başkanları Teftiş ve Kontrol Kurulu Başkanı ve 1 inci Hukuk Müşaviri Genel Müdürün teklifi, yönetim kurulunun kararı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanının onayı ile, müdürler, teknik elemanlar, avukatlar, müfettişler, daire başkan yardımcılar ve doktorlar Genel Müdürün teklifi üzerine Yönetim Kurulu kararı ile, İSKİ'nin diğer personeli Genel Müdür tarafından atanır." hükmüne yer verilmiştir.

22.02.2007 tarih ve 26442 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik'in "Müfettiş ve mali hizmetler uzmanı" başlıklı 12'nci maddesinde; Yönetmeliğin ekinde yer alan norm kadro standartları cetvellerinde kendi alt gruplarında müfettiş öngörülen kapsama dahil kurum ve kuruluşlar bu unvanla personel istihdam edebileceği, bu şekilde istihdam edileceklerin, en az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi ve yurt dışındaki öğretim kurumlarından mezun olanlar arasından yapılacak özel yarışma sınavı sonunda mesleğe müfettiş yardımcısı olarak alınacağı, en az üç yıl çalışmak şartıyla açılacak yeterlik sınavına girme hakkını elde edeceği ve yeterlik

sınavında başarılı olanların ilgisine göre müfettiş olarak atanacağı, Yönetmelik kapsamında teftiş kurulu başkanlığı bulunan mahalli idareler mevzuata uygun olarak hazırladıkları teftiş kurulu yönetmeliklerini Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından alınacak uygun görüşten sonra yürürlüğe koyacakları, söz konusu yönetmelik için uygun görüş alınmadan müfettiş ve müfettiş yardımcılığı kadrolarına atama yapılamayacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik'in 5'inci maddesi ile (E) Grubunda öngörülen Belediye Bağlı Kuruluşlardan, nüfusu 0-999 999 arası olan Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü için; Yönetmelik'e ekli "(E) Grubu: Belediye Bağlı Kuruluşları Norm Kadro Standartları Cetveli"nin E1 alt Grubunda; 1 teftiş kurulu başkanı, 4 müfettiş ve 2 müfettiş yardımcısı norm kadroda tespit edilmiştir.

MARSU Kuruluş ve Yönetimine Dair Teşkilat Yönetmeliğinin 34'üncü maddesinde Teftiş Kurulu Başkanlığı öngörülmüş; 10'uncu maddede ise; Teftiş Kurulu Başkanlığının çalışma usul ve esasları hazırlanacak yönetmelik ile belirleneceği düzenlenmiştir.

MARSU tarafından Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin hazırlanmadığı, Teftiş Kurulu Başkanının atanmadığı, norm kadroda öngörülmesine rağmen Genel Kurul (büyükşehir belediye meclisi) müfettiş ve müfettiş yardımcısı kadrosunun ihdas edilmediği görülmüştür.

Kamu İdaresi cevabında, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Müfettiş ve Müfettiş Yardımcılığı kadrolarının ihdas edilmesi için gerekli çalışmaların sürdürüldüğü ifade edilmiştir."

Sonuç olarak, MARSU Teftiş Kurulu Yönetmeliği hazırlanarak yürürlüğe konulması, Teftiş Kurulu Başkanın atanması, müfettiş ve müfettiş yardımcıları kadroları ihdas edilerek bu kadrolara atama yapılmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 25: Şirket Personeli Dahil Personel Giderlerinin Mevzuatta Belirlenen Sınırın Üzerinde Olması

MARSU'da şirket personeli de dâhil olmak üzere yıllık toplam personel giderlerinin, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle bulunan tutarının yüzde otuzunu aşmakta olduğu görülmüştür.

28.04.2018 tarihli ve 30405 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları İle Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esaslar'ın "Personel giderlerinin toplam giderler içindeki payına ilişkin üst sınır" başlıklı 5'inci maddesinde;

idarelerin, şirket personeli de dâhil yıllık toplam personel giderlerinin, idarenin gerçekleşen en son yıl bütçe gelirleri toplamının her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranında artırılması sonucu bulunacak miktarın yüzde kırkını aşamayacağı, bu oranın büyükşehir belediyelerinde yüzde otuz olarak uygulanacağı belirtilmiştir.

Aynı maddede; yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar idare şirketlerine yeni personel alımı yapılamayacağı ancak belirlenen oranları aşan idarelerin Bakanlıktan izin almak suretiyle şirketlerine işçi alımı yapabilecekleri ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede aşağıda yer alan tablodan ayrıntısı görüleceği üzere 2024 yılı için personel giderlerinin toplam giderler içindeki payına ilişkin üst sınırın 256.800.069,59 TL olmasına rağmen İdarenin Şirket personeli dahil toplam personel gideri 345.059.604,27 TL olarak gerçekleştiği; dolayısıyla personel giderlerinin, idarenin gerçekleşen en son yıl bütçe gelirleri toplamının %40,31'ine ulaştığı tespit edilmiştir.

Tablo 30: 2024 Yılı Personel Gider Oranı Cetveli

A= 2023 YILI GERÇEKLEŞEN BÜTÇE GELİRLERİ TOPLAMI	B= 2023 YILI YENİDEN DEĞERLEME ORANI	YENİDEN DEĞERLEME SONUCU OLUŞAN GELİR $C=A+(A \times B/100)$	D=PERSONEL GİDER LİMİTİ (TL)	E= 2024 YILI BÜTÇE PERSONEL GİDERLERİ TOPLAMI (830.01-PERSONEL HARCAMA KALEMİ)	F= 2024 YILI ŞİRKET PERSONELİNE ÖDENECEK NET ÜCRET	G=PERSONEL GİDER ORANI $(E+F/C \times 100)$
540.199.565,79	58,46	856.000.231,95	256.800.069,59	203.080.708,50	141.978.895,77	40,31

Kamu İdaresi cevabında, personel giderlerinin %30'un altına ininceye kadar yeni personel alımının Bakanlıktan izin alınmadan yapılmayacağı ifade edilmiştir.

Mevzuat hükümleri gereğince, İdarenin personel giderleri toplamının belirlenen sınırı aşması dolayısıyla, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılmaması gerekmektedir.

T.C. SAYIşTAY BAşKANLIğI

06520 Balgat / ANKARA

Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00

e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr

<https://www.sayistay.gov.tr>

8. EKLER**EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU**

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	Yıl	İdare Tarafından Yapılan İşlem	Açıklama
Taşınmazlara İlişkin Kayıt ve Değer Tespit İşlemlerinin Tamamlanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Denetim Görüşünün Dayanakları kısmına alınmıştır.
İdarece Tahsil Edilen Çevre Temizlik Vergisine İlişkin Payların Büyükşehir Belediyesine ve İlçe Belediyelerine Aktarılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.
Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısında Eksikliklerin Bulunması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.
İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullanılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.
Sözleşmesi Olmayan Bazı Abonelerin Alacak Takibinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına "İçme Suyu ve Atık Su Bağlantısı Bulunan Bazı Kişilerin Abonelik Sözleşmelerinin ve Güvence Bedellerinin Bulunmaması, T.C. ya da Vergi Kimlik Numaralarının Bilinmemesi" başlığıyla alınmıştır.
Su Kaynaklarının Daha Etkin Kullanımı İçin Öngörülen Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına "Su Kayıplarının Önlenmesine Yönelik Çalışmaların Tamamlanmaması" başlığıyla alınmıştır.
MARSU Hizmet Sınırları İçerisinde Bulunan Bazı Mahallelerde İçmesuyu ve Atıksu Aboneliklerinin Bulunmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına İçme Suyu ve Atık Su Abonelikleri Tesis Edilmemiş Mahalleler Bulunması başlığıyla alınmıştır.
Borçlanma Sınırının Aşılması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.
Organize Sanayi Bölgesi Atıksularının	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.

Kızıltepe Atıksu Arıtma Tesisi Ana Kollektör Hattına Deşarj Edilmesi			
Endüstriyel Atıksu Üreten İşletmelerin Bağlantı Kalite Kontrol Ruhsatı Olmaksızın Faaliyette Bulunması ve Kirlilik Önlem Payının Hesaplanmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.
Kamulaştırmасız El Atma İşlemi Nedeniyle Dava Konusu Olan Taşınmazlara İlişkin Mahkeme Kararları Neticesinde İdarenin Mülkiyetine Geçen Taşınmazların Tescil İşlemlerinin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından Sondaj İzni Verilen Kuyuların Faydalı Tüketim Miktarlarına İlişkin Denetimlerin Yapılmaması	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına "Kurum Tarafından Kullanılan Sondaj Kuyularının Ruhsatsız Olarak Faaliyet Göstermesi, Kuyuların Faydalı Tüketim Miktarlarının Bilinmemesi" başlığıyla alınmıştır.
Su Tarifesinin Belirlenmesinde Doğru Maliyet Hesabının Yapılmaması ve Su Tarifelerinin Maliyetinin Altında Belirlenmesi	2023	Yerine Getirilmedi	Sayıştay Denetim Raporunda Diğer Bulgular kısmına alınmıştır.